JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

A°. 1860. Woensdag, 26 December. N°. 103.

Hoofd-Bureau. Te *Batavia* bij H. M. VAN DORP; te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te *Soerabaija* bij LE ROY & Co., te *Pasaroean* bij WEIJERMANS & Co., te *Cheribon* bij BLOK & Co. en A. A. BUZETTE; te *Tagal* bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT; te *Madioen* bij G. A. HOGENRAAD; te *Padang* bij H. R. VAN WIJK, Rzn.; te *Amboina* bij A. HARMSEN; te *Makassar* bij W. EEKHOUT & Co. en voor *Nederland* bij J. NOORDENDORP, Pijnenmarkt te Amsterdam.

Prijs per half jaar voor *Batavia*	*f* 12,50.
» » » » *Java*	» 15,—.
» » » » *Buitenbezittingen*	» 17,50.
» » » » *Nederland*	» 22,50.

De betaling geschiedt vooruit. — Brieven franco.

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der Advertentiën is 50 cents voor de Vijf woorden. Bij eerste of meerdere herhaling 25 » » » »

Behalve het Zegel voor den Lande

Bij deze Courant behooren twee BIJVOEGSELS.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd:

J. A. F. VON SCHMID,
Luitenant der Infanterie,
met
A. W. S. MUSQUETIER,
wed. *Kulenkamp Lemmers.*

TELOK BETONG, den 20sten December 1860. (4155)

BIRTH, on the 6th November at 19 Elmbank Crescent, Glasgow, the wife of *R. W. Thomson Esq.*, of a SON. (4104)

Bevallen van een' Zoon, Vrouwe E. J. A. VAN GEUNS, *geb. Bedier de Prairie*,
BANDONG, 16 December 1860. (4131)

Bevallen van eenen ZOON, *E. Pahud, Petitpierre.*
BATAVIA, 25 December 1860. (4152)

Voorspoedig, doch ontijdig bevallen van eene Dochter, welke een uur na de geboorte overleed, *W. J. B. van Straaten, Möhlmann.*
BATAVIA, 25 December 1860. (4147)

Heden ontvingen wij van *Banjermassing* de treurige tijding van het overlijden op den 29sten November jl. van onzen beminden Broeder en Behuwd Broeder, *H. B. Schiff*, in leven Kapitein der Infanterie in *Nederland*, gedetacheerd bij het Indische Leger.

C. VON BORNEMANN.
H. M. VON BORNEMANN,
Schiff.

SAMARANG, den 8sten December 1860. (4149)

VENDUTIE

op Donderdag den 27sten December 1860, voor het Commissiehuis van

GEBRS. ROSELJE & Co.,

Van Glas- en IJzerwerk,

Roskammen en Borstels, Waschstellen, Etagèrevoorwerpen, Lederen reiszaken, Elastieke-Ballen, echt Goudgalon, etc.

50 vaatjes GRAS BOTER.
15 kistjes CHAMPAGNE (Perrié).

EEN PARTIJ SCHEEPS-AFBRAAK

bestaande uit: Bladkoper, 2 koperen Pompen, IJzerwerk, Kettings, Touwwerk, Blokken, Anker, Schijven, Medicijnkist, Wasch-tafel, etc.

verder:

2 kisten **Glazen knoopen.**
1 baal **Burial-Cloth.**
1 » **blaauwe Drill.**
4 » **ongebl.** »
2 kisten **batik goederen.**
1 » **Muslin.**

voorts een partij:

JAPANSCHE GOEDEREN,

t. w. prachtige porceleinen VAZEN, van 70 duim en hooger, eenig BRONSWERK, als: HERTEN, KARBOUWEN, VOGELS, etc., verlakte BOEKENREKJES en THEE-BLADEN, ZIJDE voor Dameskleederen, COTTONETS, enz.

en ten 11 ure:

voor rekening des Boedels van wijlen Mevrouw de wed. **C. W. Ebel.**

Een ERF, bebouwd met Een STEENEN WOONHUIS en BIJGEBOUWEN, gelegen in Blok M, 3e. Deel, Sectie IV. No. 133, buurt of wijk Bazaar Baroe, bij de verponding geregisteerd sub No. 8749.

(4135)

OP DE VENDUTIE

van Donderdag 27 dezer,

zullen de ondergeteekenden mede opveilen:

20 kistjes **Champagne** (Jacquesson).
Een Factuurtje Fransch **Speelgoed.**
4 groote **Pendule Stolpen.**
eenig **Pleetwerk**, bestaande uit: **Koffij- en Theeserviezen, Zuurstellen, Blakertjes.**
30 stuks **Japansche Krip** en **Zware Zijde.**

(4124) GEBRS. ROSELJE & CO.

GEBRS. ROSELJE zullen op Donderdag 27 dezer in VENDUTIE voor Rekening van belanghebbenden verkoopen:

30 balen à 20 ps. ongebl. Drills.

(4125)

JAPANSCHE WAPENKLEEDING.

De ondergeteekenden zullen op hunne VENDUTIE van Donderdag den 27 dezer verkoopen:

EENEN COMPLETEN

JAPANSCHEN WAPENROK

met

Koperen Helm,

voorstellende

DE UNIFORM VAN 'S KEIZERS LIJFWACHT.

Dit stel is fraai en solide bewerkt, en mag met regt onder de zeldzaamheden gerangschikt worden, daar het niet dan met groote moeite verkregen werd, en een dergelijk stel dus niet ligtelijk weder aangebragt zal worden.

Maandag a. s. te bezigtigen.

(4123) Gebr. ROSELJE & Co.

VENDUTIE

op Donderdag en Vrijdag den 27sten en 28sten December, voor de TOKO van den heer RINCHON, op Noordwijk, wegens Liquidatie, door

J. SPEET,

van

TOKO MEUBILAIR,

als: groote fraaije winkel Kasten, platte Kasten, Meubilair, Wagens, Paarden, Bendies, verder: Zijde stoffen, Dameskleeden, Bloemen, supra fijne Lakens, Tricots, Casemier, heeren Vesten, Dassen, Barège en Jaconas, gebloemd Gordijngoed, Fransche Madapolams van drie en halve el breed, Parfumerien, present Glazen en andere Voorwerpen te veel om te detailleeren.

Dingsdag en Woensdag,

is alles voor een ieder te bezigtigen. (4133)

Op de VENDUTIE van den 27sten en 28sten, welke door

J. SPEET,

ten huize van den heer RINCHON op Noordwijk, zal gehouden worden, zal mede worden verkocht:

Dertig dozijn supra fijne Mans-Hemden.
60 stuks fraai Gordijn-Goed, groote bloemen, van 32 el lang.
1 kist opgemaakte Dames-Robes, naar den laatsten smaak.

(4127)

VENDUTIE

op Vrijdag den 28 dezer, voor de Toko van den Heer TENTEE,

op het **Stadhuisplein**, door

VAN RIET & TER GOUW,

van

Een partij SCHEEPSAFBRAAK,
Een » OUD TOUWWERK,
Een » » LOOD,
Een » KOPEREN BOUTEN,
Een » » SPIJKERS,
Een » OUD BLADKOPER,
Twee LENSPOMPEN,
Vier SCHEEPSKOMBUIZEN met toebehooren,
Twee SCHEEPSSPILLEN met koperen blad.
IJZEREN BLOKKEN EN SCHIJVEN,

Een partij Leksteenen,

en

wat verder zal worden te voorschijn gebragt. (4083)

OP DE VENDUTIE

van den 28 dezer voor de Toko van den heer

TENTEE

zullen als nog verkocht worden:

Spiegels, Schilderijen, Horlogiën,

diverse

FRANSCHE PROVISIEN,

Lijnwaden, etc.

Als mede:

drie Karbouwen.

VAN RIET en TER GOUW.

Alle koopmanschappen kunnen worden bijgebragt.

(4134)

Op de Vendutie

van den 28sten dezer,

zullen

VAN RIET & TER GOUW,

VOOR DE TOKO VAN DEN HEER

J. F. TENTÉE

als nog verkoopen:

EENE PARTIJ

SCHEEPSPROVISIEN,

als:

Erwten, Boonen, Brood, Vleesch, enz.,

als ook:

300 VEL KAPLEDER.

(4130)

Op de Vendutie

van den 28sten dezer,

zullen worden verkocht, verscheidene partijen

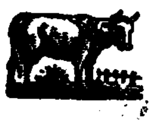
HOUTWERKEN, AFBRAAK van alhier ter reede gesloopte schepen,

van af heden te bezigtigen bij de Welkomstbatterij, achter de Kleine Boom, zijnde de koopen behoorlijk afgedeeld en door hun nummers te onderscheiden.

(4133) VAN RIET & TER GOUW.

Op de Vendutie

van den 28 dezer zullen worden verkocht:

20 KOEBEESTEN,

door

(4158) VAN RIET & TER GOUW.

VERKOOP
VAN JAPANSCHE GOEDEREN.

Op Maandag den 31sten December 1860,

zullen de ondergeteekenden publiek verkoopen, de ondervolgende JAPANSCHE GOEDEREN, aangebragt per Willem Eggerts; als:

10.000 **Bezems**,
40 **Schutsels** van 6 bladen,
58 „ „ 8 „
66 kisten Diverse **Paijongs**,
1 kist koperen **Keteltjes**,
126 pakken **Tjintjouw**,
5 kisten rood **Koperdraad**.
50 pakken à 2 rol **Vloermatten**.

(4094) JOHN PRYCE & Co.

OP DE VENDUTIE

van Maandag, den 31sten December,

zullen alsnog worden verkocht:

15 BALEN WOL,
38 „ GEITENVELLEN,

afkomstig van het Engelsch Schip *„Snake"*.

(4162) JOHN PRYCE & Co.

Op de Vendutie

van Maandag den 31sten December 1860,

zullen de ondergeteekenden nog verkoopen:

50 vaten Superieur Engelsch Bier
op heele en halve flesschen,
50 vaten gezouten Vleesch,
270 zakken Haver,
zoomede eene partij
STALHALSTERS, STIJGBEUGELRIEMEN, OVERSINGELS, etc, etc.

(4160) JOHN PRYCE & Co.

Op de Vendutie

van Maandag den 31sten December,

zullen alsnog worden verkocht:

EENE BOOT
en diverse Scheepsgoederen,
afkomstig van het verongelukte schip
„HERCULEAN,"

Alsmede:

Eene Sloep,
lang 26 voet, met Riemen, enz.

(4161) JOHN PRYCE & Co.

VERKOOP
van een
Schip en Lading.

Op MAANDAG, den 31 December 1860, zullen de ondergeteekenden publiek verkoopen, op last van den Britschen Consul, **ten 10 ure precies:**

het Engelsch Barkschip

„JULIET ERSKINE,"

zoo als het thans ligt ter reede alhier, met STAAND en LOOPEND TUIG, 2 ANKERS en KETTINGEN en een stel ZEILEN; en daarna de WAARLOOZE INVENTARIS GOEDEREN, zoomede de **LADING**, bestaande uit:

10390 Singapore PLANKEN, van 16 v. 9 × 1¼ d. en
1183 dito dito „ 12 v. 9 × 1¼ d.

zijnde SUPERIEURE KWALITEITEN.

De Planken zullen worden verkocht bij Kavelingen van **200 stuks.**

(4136) JOHN PRYCE & Co.

BATAVIA, 19 December 1860.

VENDUTIE

wegens vertrek

op Maandag, 31 December 1860,

voor het woonhuis van den WelEd. Gestr. Heer kapitein TUCKERMANN, in het Kampement te **Weltevreden**, door

Cassalette & Co.,

van eenen zoo goed als nieuwen

INBOEDEL,

bestaande uit:

Een Mahonijhouten Ameublement
met Paardenhaar bekleed,
Mahonijhouten Tafels met marmeren bladen, Consoles, Speeltafels, Kasten, Boekenkasten, Een Lessenaar, Banken, Stoelen en Tafels;
Een zeer fraai Mahonijhouten Toilet,
Een idem idem Ledikant,
IJZEREN- EN HOUTEN LEDIKANTEN,
SPIEGELS EN SCHILDERIJEN,
HANG- en TAFELLAMPEN, STOLPEN,
Carpetten en Alcatives,
GLASWERK en PORSELEIN,
waaronder een servies van Chineesch porselein.

Voorts:

Een uitmuntende

PIANINO,

uit de Fabriek van FRANÇOIS BERDEN & Co., acht maanden in gebruik en zonder gestemd te zijn, gedurende dien tijd op orchesttoon gebleven.

Wijders:

Een span goede Wagenpaarden,
Een Mylord, zoo goed als nieuw,
Wagentuigen, Keukengereedschappen, enz., enz.

Alles op Zondag 30 December te bezigtigen. (4156)

Japansch Lakwerk.

Op een nader te bepalen dag in

Januarij 1861,

zullen de ondergeteekenden publiek verkoopen,

IN KLEINE KAVELINGEN,

EENE PARTIJ FRAAI

JAPANSCH LAKWERK,

BESTAANDE UIT:

Papierdoozen, Casettes, Dames-Werktafeltjes, Naaidoozen, Byouterie-Kistjes, Ronde Tafels, Knaapjes, alles in *Goudlak*.

Zoomede:

Lepeldoosjes, Broodbakjes, Achthoekige Tafels, Sambalbakken, Presenteer-Bladen, Sigaren-Standaards. enz, enz., in *Paarlemoerlak*.

Verder:

ZIJDE,

in diverse kleuren,

en een

JAPANSCH UURWERK.

(4137) JOHN PRYCE & Co.

Let Wel!

In den loop van Januarij zijn de ondergeteekenden per *Coringa* wachtende:

EENE PARTIJ ROODE

DESSERT-APPELEN EN IJS,

die bij arrivement in kleine Kavelingen op Vendutie zullen worden verkocht.

(4129) CASSALETTE & Co.

Per schip *Sophia Koningin der Nederlanden*.
VERSCHE GROOTE HAMMEN.
„ GEROOKT VLEESCH.
„ ROLPENS in flesschen en vaatjes
„ ROOKWORST in idem.
„ PEKELWORST in idem en idem.
„ GEROOKT SPEK in idem.
„ SAUCIJSJES in idem.
GEROOKTE OSSENHAAS en SAUCIJS DE BOULOGNE in blik.
GEZOUTEN VLEESCH in kleine vaatjes.

(4148) VAN WALCHREN & VAN DORP.

De Ondergeteekenden ontvingen met het Fransche Schip *Le Bon Père*, direct van Bordeaux:

een groot factuur:

FRANSCHE
PROVISIEN EN DRANKEN,

van de meest gezochte en bekende merken, alle uitgezonden onder het contra-merk van het op Java zoo gerenommeerde huis

BAOUR & Co.,

te Bordeaux, als:

FRUITS AU JUS ASSORTIES,
do. do. l'EAU DE VIE,
do. AU NOYAU,
GRIOTTES à l'EAU DE VIE,
OLIVES AMELLEAU,
do. FARCIES,
CAPRES AU VIGNAIRE,
ANCHOIS EN SEL,
GELÉES ASSORTIES in ½ flacons
FRUITS AU CANDI,
POMATES en ½ bouteilles,
TRUITS AU VINAIGRE ASSORTIES:

Marque Theysonneau Jr.

welk laatste artikel vooral de aandacht verdiend, als zijnde tot heden nog niet van Frankrijk aangevoerd.

Verder:

CHOCOLAT LOUIT en poudre.
do. do. papier jaune.
SAUCISSONS DE BOLOGNE.
VERMICELLE jaune, MACARONIE blanc, } Caissons de 2 k. 50.
PATES d'ITALIE ASSORTIES en pobans.
GELÉES superfine en pots en verre.
BONBONS RICHES ASSORTIES.
HUILE d'OLIVE en bouteilles et flacons.
VINAIGRE à l'ESTRAGON,
do. en Barriques et Caisses.
SIROPS ASSORTIS en ½ bouteilles.
EAU DE VIE BLANCHE.
MARASQUIN DE TRIESTE.
PANIERS DE 2 POMPONELLES ANISETTE, (1 blanche et 1 rose).
MUSCAT FRONTIGNAN in ½ bouteilles.

BOURGOGNE, en 1 et ½ Bouteilles. { Chambartine. Romanée. Clos Vougeot. Hermitage. Beaune. Nuits. Volnay.

HAUT SAUTERNES.
ST. JULIEN MEDOC } en Caisses de 4
DUCASSE PAUILLAC } douz.
CANTENAC
CHATEAUX PEZ } en Caisses de 1 douz.
Idem MORIN }

Voorts:

FIJNE KURKEN.
CAPSULES, etc.

Een en ander wordt zoowel en gros als en detail tot zeer billijke prijzen geleverd door

(4159) VAN RIET & TER GOUW.

ANCIENNE MAISON SEUFFERT.

COMBET, Successeur,

vient de recevoir de Paris, par le *Chateau du Gol*,

un grand assortiment de

CHAUSSURES

pour hommes, dames et enfants,
Bottines à Elastique et Cracoviennes
Souliers dorés, vernis, lasting Français satin de soie noir et blanc,
PANTOUFLES BRODÉES POUR DAMES,
Mules de Chambre, Souliers de Ville et de Bal, pour Hommes.

(4164)

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA.

Algemeene Vergadering,

er verkiezing van **EEN** President en **DRIE** Kommissarissen in het Bestuur,

op Zaturdag den 5 Januarij 1861,

des avonds ten 8 ure.

Namens het Bestuur:

De Secretaris,

(4138) BRUGMAN.

SPAARBANK.

Zitdagen 3 en 17 Januarij.

(4155)

ARTICULIERE POSTERIJ,

WELTEVREDEN,

naast 't Postkantoor.

Ter gelegenheid der feesten van **ersdag en Nieuwe Jaar,** zal de Administrateur van af den **tot 31 dezer,** alle ***middagen precies* 4 uren,** DILIGENCES naar ***Buitenzorg*** n vertrekken. (4139)

HRISTMAS-CAKE

op bestelling.

(4113) LEROUX & Co.

De ondergeteekenden hebben wederom tvangen:

ngelsche jagtgeweeren,

REVOLVERS van *Deane & Adams,*

idem " *Lefaucheux,*

GEWEEREN à Bascule,

PERCUSSIO S.

Zoomede een Faktuur Sokken, Borstrokken, ardendekens, Fijne Dekens, IJsdekens, Fijn Gordijngoed, etc. etc.

(4163) JOHN PRYCE & Co.

Met een der Stoomschepen is alhier zonder adres aangebragt **Eene DISPENSKAST,** de belanghebbenwordt verzocht dezelve in ontvangst te komen nen dan wel zich schriftelijk te wenden, aan

W. CORES DE VRIES.

BATAVIA, 22 December 1860. (4120)

---

f 4000,—

In leen te bekomen op hypotheek.

Adres:

(4157) Bureau *Java-Bode.*

IEMAND over een kapitaal van ***f* 30,000.—** kunnende beschikken, wenscht zich te associeren in eene ndelszaak, dan wel in eene landelijke onderneming. Hierop reflecterende adresseere men zich onder Lett. bij den Boekhandelaar

(4109) H. M. VAN DORP te Batavia.

EENE JONGE DAME,

die hare Opleiding gedeeltelijk in itschland, gedeeltelijk in Holland genoten heeft en twee laatste jaren op eene Kostschool in Engeland zaam geweest is, wenscht eene plaatsing als

GOUVERNANTE,

mogelijk op eene der hoofdplaatsen van Java. Voor nadere informatien wende men zich onder Lett. X. aan het Bureau van den *Java-Bode.* (4114)

Eene fatsoenlijke familie zonder kinderen, in Februarij aanstaande repatrierende, wenschte in haren sselijken kring een paar kinderen ter opvoeding te nemen. Omtrent conditiën, enz. addressere zich met franco brieven onder letter X, poste-ante te *Soerabaija.* (4150)

Op een Handelskantoor

te Samarang,

rdt gevraagd: een geroutineerd BOOMKLERK, de landsche en Engelsche talen magtig.

Adres letters S. S. franco bij den Boekhandelaar

(4151) VAN DORP, *te Samarang.*

GELEGENHEID

voor Kost en Inwoning,

in de nabijheid van Noordwijk.

Adres: Bureau *Java-Bode.* (4103)

TE KOOP:

het HUIS op Noordwijk, bewoond door en behoorende aan

J. B. ROSELJE.

(4154)

Te koop:

Wegens vertrek:

Op voordeelige voorwaarden het aangenaam gelegen **Huis** op **Molenvliet,** bewoond door den Heer **L. Bras.**

Informatiën bij

(4096) CASSALETTE & Co.

TWEE KAMERS TE HUUR met **kost,** op **Noordwijk** nabij de **Sluisbrug.**

Nadere inlichtingen bij den uitgever dezes. (4097)

TE KOOP Het HUIS op Cramat, thans bewoond door den heer Uhlenbeck.

(4106) REIJNST & VINJU.

De ondergeteekenden Likwidateuren van de Firma's

de Weerdt, Ruijl en Co., te Batavia

en

Ruijl Cramer en Co., te Soerabaija

noodigen bij deze alle Crediteuren van genoemde firma's uit, eene algemeene vergadering te willen bijwonen, op Maandag den 7den Januarij e. k., des morgens ten Elf ure, in de Javasche Bank alhier, ten einde rekening en verantwoording van hun beheer te hooren afleggen, en zoodanige voorstellen te bespreken alsdan zullen gedaan worden.

De Rekening ligt inmiddels bij hen ter inzage.

W. RUEB.

D. BAUDUIN.

BATAVIA, 22 December 1860. (4119)

Zee-Verzekering-Maatschappij

NEPTUNUS

TE ROTTERDAM.

De ondergeteekenden bij behoorlijke Acte van volmagt benoemd zijnde tot AGENTEN van de te Rotterdam onder den naam van

NEPTUNUS

gevestigde Maatschappij van Verzekering tegen Zeegevaar, zijn van af heden bereid voor rekening van genoemde Maatschappij risico's tegen Zeegevaar over te nemen.

BUSING, SCHRöDER & Co.

BATAVIA, 22 December 1860. (4122)

Algemeene Zee- en Brand-Verzekering-Maatschappij,

TE ROTTERDAM.

De ondergeteekenden bij behoorlijke Acte van volmagt benoemd zijnde tot AGENTEN van de te Rotterdam gevestigde

Algemeene Zee- en Brand-Verzekering-Maatschappij

zijn van af heden bereid voor rekening van genoemde Maatschappij risico's tegen Zeegevaar over te nemen.

BUSING. SCHRöDER & Co.

BATAVIA, 22 December 1860. (4121)

NED. IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ.

Aan Houders van 4% Obligatien der Ned. Ind. Escompto Maatschappij, waarvan de laatste Coupons vervallen op 31e. December 1860, wordt bekend gemaakt, dat van 15e Januarij aanstaande ten kantore der Maatschappij verkrijgbaar zullen zijn de nieuwe bladen Coupons, en wel, voor obligatien aan toonder op vertoon dier obligatien, en voor obligatien op naam tegen afgifte der talons.

Des verkiezende zullen aan Houders van laatstgenoemde obligatien de Coupons, na inzending der talons, pr. post worden toegezonden.

(4110) TIEDEMAN & VAN KERCHEM.

Directeuren.

MACHINERIEN.

De ondergeteekenden, Agenten van de Heeren

GEORGE BUCHANAN & Co.,

Ingenieurs van York Place Ironworks

Aberdeen & Bucklersbury, London,

nemen de vrijheid Fabriekanten, Landeigenaars en anderen te herinneren, dat zij voortgaan met het leveren van alle soorten van

WERKTUIGEN,

in gebruik bij de bereiding van

SUIKER, KOFFIJ, RIJST, OLIE, KALK, STEENEN,

enz., enz.,

alsmede ook:

Zaagmolens,

vervoerbare Stoom-machines, Pompmachines voor irrigatie doeleinden, of tot het vullen van in de hoogte gelegene **Badkuipen, Stoomketels, enz., enz.**

Ook verwachten zij binnen kort van Engeland:

Twee groote en vermogende Stoom-Suikermolens,

van welke een met cylinders van 54 × 26 Eng. duim en de ander van 60 × 28 Eng. duim.

Een dubbeld stel luchtledige pannen (Vacuumpans),

bestaande uit twee koperen Howard pannen, elk van 6 voet en 6 duim diameter met STOOMKETELS, LUCHTPOMPEN, HEATERS, ONTVANGERS & STOOMPOMP compleet.

VERSCHEIDENE STELLEN CENTRIFUGES,

met KETELS & STOOM-MACHINES compleet;

als ook:

TWEE WETZELPANNEN

met verbindingspijpen om te werken door STOOM, WATER, TREKVEE of HANDEN.

Als ook bieden zij te koop aan eenige **SUPERIEURE PERSPOMPEN,** pas ontpakt, geschikt om Badkuipen in Woonhuizen of Ketels van Stoommachines met heet of koudwater te vullen.

Het bovenstaande zal bevonden worden te zijn van de beste Constructie en hechtste bewerking.

(4061) PITCAIRN, SYME & Co.

DE ZALF EN PILLEN VAN HOLLOWAY.

Eene enkele lijst van geneesmiddelen, die in de dagelijksche praktijk gebruikt worden, zou een boekdeel beslaan; de heer *Majendie*, de grootste heelmeester en scheikundige; verklaart echter, dat geen enkel dezer geneesmiddelen als een zeker middel kan aangemerkt worden. Daarentegen is het algemeen bekend, dat door de Holloway's pillen van de tien ziekten gevallen wel negen genezen worden, en meestal gevallen waarop de geheele geneeskunde al uitgeput is en wel te vergeefs. Dit blijkt uit de menigvuldige attesten van alle natien. Alle gezwellen en verzweringen, alle aandoeningen der maag, ingewanden en van den lever geven toe aan den invloed van dit verzuiverend middel, dit is buiten tegenspraak.

Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5 —.

Potjes zalf à *f* 1.— *f* 3.— *f* 5.—.

Te Batavia bij S. B. van Kleeff & Co.

» Banjoemaas » M. S. Cheriman.

» Soeracarta » W. Veldman.

» Djocjocarta » Buijn & Co.

» Salatiga » F. Kruthoffer.

» Tagal » Wed. Dort.

» Cheribon » W. Galistan.

» Cheribon » M. Blok en Co. (4098)

» Samarang » H. L. Lijon en Co.

de Groot, Kolff & Co. en de hoofd agenten Soesman en Co.

Nederlandsche STAATSLOTERIJ.

M. Polak & Zoon,

gedelegeerde 1ste klasse te 's Hage.

244ste STAATSLOTERIJ, groot *f* 990,000.—

bestaande uit:

20.000 LOTEN, 10,000 PRIJZEN en 2 PREMIEN.

Hoogste Prijzen *f* 100,000.- *f* 50,000.- twee van *f* 25,000.-, twee van *f* 20,000.- en een premie van *f* 30,000.- aan de laatste uitkomende de 60 hoogste prijzen.

Bestellingen op Loten in de 244e en volgende trekkingen worden voortdurend door den ondergeteekende tegen vooruit betaling aangenomen:

Een Heel Lot . . . *f* 100.—

Een Halve " . . . " 50.—

Een Vijfde " . . . " 20.—

door

H. M. VAN DORP, *Boekhandelaar.*

Batavia, 1860. (4100)

LOTERIJ-OEWANG.

Bernama:

Nederlands. Staats-Loterij,

BESARNJA

f 950,000,— roepia,

Njang naati di tarek di Kantornja Toewan

M. POLAK,

di 's Gravenhage, (Negri Wollanda),

Njang akan dapat dia poenja Nommor deri ini Loterij di Batawie sama Toewan

H. M. VAN DORP,

njang berkwasa deri inie Loterij:

Satoe nommor . . . . *f* 100.—

Satenga „ . . . . „ 50.—

Lima bagian satoe nommor „ 20.—

(4101)

GELITHOGRAPHEERDE VISITE-KAARTJES,

Letter naar verkiezing

bij

(4141) H. M. VAN DORP.

NIEUWJAARS-VISITEKAARTJES,

op naam

gelithographieerd ad *f* 8.— per 100 ps.

Te *Batavia* bij G. KOLFF & Co.

Te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co.

(4146)

Almanakken 1861.

INDISCHE ZAK-ALMANAKKEN, ingerigt tot Koopmans-, Kantoor- en Huishoudelijk gebruik, franco per post met een Kantoor-Almanak *f* 3,—

KANTOOR-ALMANAK (opgeplakt) „ 1,—

Idem met Dames-Portretten „ 1,—

Te Batavia bij

(4099) G. KOLFF & Co.

1861.

KANTOOR AGENDA . . . . *f* 5.—

OPGEPLAKTE KANTOOR-ALMANAK „ 1.50

ONOPGEPLAKTE, IDEM „ 1.—

Opgeplakte KLEINER, IDEM „ 1.—

Verkrijgbaar bij

H. M. VAN DORP, te *Batavia*.

(4142) en M. BLOK & Co., „ *Cheribon*.

Het Dagblad van Sourabaija.

De ondergeteekende heeft het voornemen om van af primo Januarij e. k. onder zijne hoofdredaktie eene Courant onder bovenstaanden titel uittegeven.

Deze Courant zal twee malen 's weeks verschijnen of zoovele meerdere malen als belangrijke nieuwstijdingen of spoedvereischende advertentien zulks zullen vereischen.

De prijs van het abonnement is gesteld op *f* 20 's jaars; postvrij door geheel Nederlandsch-Indie.

De drie eerste Nummers zullen als proefbladen gratis worden verspreid.

Abonnementen worden aangenomen ter Courant Boek en Handelsdrukkerij van den ondergeteekende aan de groote rivier naast het Postkantoor te Sourabaija.

(4128) J. J. NOSSE.

JAVA-BODE

H. H. Inteekenaren op bovengenoemd Blad, die genegd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1861** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia . . . . *f* 12,50

„ Java . . . . „ 15,—

„ de Buitenbezittingen . . . . . . „ 17,50

„ Nederland . . . . „ 22,50

Brieven ***franco*** aan den Administrateur,

H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van dat Blad kan ook geschieden bij **Blok & Co.** en **A. A. Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co.** te Pasoeroean; **G. H. Hoogenraad** te Madioen; **H. R. van Wijk, Rzn.** te Padang; **Eekhout & Co.** te Makassar, **Harmsen & Co.** te Amboina, en voor de niet genoemde Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries**.

(4140)

Stoomvaart in den Indischen Archipel.

Het vertrek der Stoomschepen in iedere maand gedurende het jaar 1861, is geregeld als volgt:

VAN BATAVIA

naar MUNTOK, RIOUW en SINGAPORE, den 3den en 17den.

naar SAMARANG en SOERABAIJA, den 7den en 23sten.

naar BILLITON, PONTIANAK en SINGKAWANG, den 9sten.

naar BENKOELEN en PADANG, den 23sten.

VAN SOERABAIJA

naar MAKASSAR, TIMOR-KOEPANG, DELHI en de MOLUKKEN, den 13den.

naar BAWEAN en BANJERMASSING, den 27sten.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

W. CORES DE VRIES, te *Batavia* en te *Soerabaija*.

B. KOPERSMIT & Co., te *Samarang*.

(4095)

De Stoomboot SAMARANG PAKKET

vertrekt den 28sten dezer naar CHERIBON en SOERABAIJA.

De Agenten,

(4102) BUIJS, JACOBSEN & Co.

NAAR SINGAPORE.

Het vertrek der Stoomboot

Koningin der Nederlanden

is bepaald

op den 17den Januarij e. k.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

(4143) MACLAINE, WATSON & Co.,

Directeuren der Ned. Ind. Stoomboot-Maats.

STOOMBOOT OENARANG.

Het vertrek dezer boot is voor de maand

December,

vastgesteld als volgt:

Van BATAVIA naar SAMARANG en SOERABAIJA 30 December.

Informatiën te bekomen bij

de Agenten,

(4144) LANDBERG, BEZOET DE BIE & Co.

Het vertrek der

KONINGIN DER NEDERLANDEN

NAAR

SAMARANG EN SOERABAIJA,

is door tusschenkomende omstandigheden uitgesteld.

MACLAINE, WATSON & Co.,

(4145) *Directeuren der N. I. St. Maats.*

Passage naar Bordeaux

wordt aangeboden met het fraaije en snelzeilende fransche schip

CANTON,

Gezagvoerder HOUSSOIS.

Deze bodem zal spoedig regtstreeks van hier vertrekken.

Adres bij

de Agenten,

(4105) MORGAN, MELBOURN & Co.

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIE,

Den Raad van Nederlandsch-Indie gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Saluit!

doet te weten:

Dat Hij, overwegende, dat de wenschelijkheid is gebleken [...] de betrekking van de eilandjes Kuiper en Purmerend, behoo[...] onder de residentie Batavia, tot het maritiem établissement o[...] eiland Onrust, beter te regelen;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het Regle[...] op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indie;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De eilanden Kuiper en Purmerend behooren tot het établ[...] ment op Onrust.

Zij kunnen, even als Onrust alleen worden bezocht, na aan[...] ding bij den directeur van Onrust en, zoo het bezoek niet i[...] uitoefening van dienst-verrigtingen voor den lande, ook niet a[...] verkregen toestemming van dien hoofd-officier of van de over[...] gestelde autoriteiten.

Artikel 2.

Deze ordonnancie treedt in werking van af de dagteekening [...] het staatsblad van Nederlandsch-Indie, waarin ze is opgenom[...]

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal [...] in het staatsblad van Nederlandsch-Indie geplaatst, en voor zoo[...] noodig, in de Inlandsche en Chinesche talen aangeplakt word[...]

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegie[...] ambtenaren, officieren en justicieren, ieder voor zooveel hem [...] gaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zo[...] oogluiking of aanzien des persoons.

Gedaan te BATAVIA, den 21sten December 1860.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie,

Bij afwezigheid:

De Vice President van den Raad van Nederlandsch-I[...]
belast met het dagelijksch beleid der [...]

A. PRINS.

De 1ste Gouvernements Sekretaris,

WATTENDORFF.

(Staatsblad no. 118.)

Bij besluit van Z. M. den Koning der Nederlanden, Prins [...] Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, van 5 Nove[...] 1860, zijn als officieren in de orde van de Eikenkroon [...] de heeren H. de Bruijn, laatstelijk hoofd-ingenieur bij 's lands [...] gerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indie, en E. H. [...] man, kapitein der genie en sappeurs van het leger in Nederla[...] Indie.

Civiel Departement.

Ontheven:

Op zijn verzoek, eervol, van de hem opgedragene waarneming [...] civiele geneeskundige dienst in het regentschap Bandong [...] anger Regentschappen), de partikuliere geneesheer J. K. Haastert.

Verklaard:

Dat het verleende ontslag aan H. Oudhoff als kassier bij het [...] dudepartement te Samarang moet beschouwd worden te [...] geweest eervol.

Militair Departement.

Ontslagen:

Op zijn verzoek, eervol, als adjudant bij het regiment Oost[...] sche kavallerie, de 2de luitenant van het regiment F. A. Köhler.

Benoemd:

Tot chef van den staf in het militair-kommandement van S[...] tra's Westkust en Onderhoorigheden, de kapitein, adjuda[...] den militairen kommandant in dat gewest K. H. O. van [...] nekom; met bepaling, dat hij bij het wapen der infanterie zal blijven gevoerd à la suite.

Marine-Departement.

Benoemd:

Tot eersten kommies bij het kommandement der zeemagt en d[...] spektie der marine, de tweede kommies bij de direktie [...] burgerlijke openbare werken, J. C. O. Struick.

ADVERTENTIEN.

POSTKANTOOR.

De direkteur der Posterijen te Batavia herinnert bij deze bel[...] hebbenden dat,

instede van den 30sten dezer, de eerstvolgende m[...] stoomer den 3den Januarij 1861 zal vertrekken [...]

zoodat de brieven-pakketten, daarmede te verzenden, bij het [...] kantoor te Weltevreden, zullen worden gesloten, op [...]

Woensdag den 2den Januarij aanst.,

des avonds te 8 uren, voor Europa, Britsch Indie, China, [...] enz., benevens voor Banka, Palembang, Billiton en Riouw.

Naar aanleiding van het bepaalde bij art. 2 der publikatie [...] Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch[...] die, in dato 16 Julij 1851, opgenomen in de Javasche Cou[...] van den 19den daaraanvolgende, brengt de direkteur van F[...] cien ter kennis van het algemeen, dat het bedrag der onder [...] vember jl. in wandeling zijnde recepissen was *f* 8,694,578 e[...] tot waarborg daarvan zijn afgezonderd *f* 282,880 aan zil[...] munt, en *f* 2,429,844 aan koperen munt, of *f* 5,982,054 m[...] dan voor de in omloop zijnde recepissen moest zijn gedepone[...] hetgeen een gevolg is van de naar Nederland tot vermunting [...] dane verzendingen van koperen munt, en van beyolens, doo[...] niet bewerkstelligde mutatiën bij sommige der dépôts.

Overvoer van Steenkolen van Soerab[...] naar de Molukken.

Op Dingsdag den 8sten Januarij 1861 wordt door den re[...] van Soerabaija eene openbare uitbesteding gehouden voor den [...] voer uit het hoofddepot te Soerabaija van verschillende hoeve[...] den steenkolen.

VENDUTIEN.

Donderdag 27 Dec. voor het woonhuis van den Heer Rin[...] door J. Speet.

en

Voor het kommissiehuis van Gebrs. Reselje & Co.

Vrijdag 28 Dec. Voor het kommissiehuis van den Heer [...] chon, door J. Speet.

en

Voor de toko van den Heer Tentee, door van Riet en ter G[...]

Zaturdag 29 December. In het lokaal moger geokkupeerd [...] het vendudepartement, aan de groote rivier, van kantoor me[...]

Maandag 31 December. Voor het woonhuis van den kap[...] ckerman door Cassalette & Co.

en

Voor het kommissiehuis van John Pryce & Co.

Oproeping van Krediteuren.

In de Javasche Courant van Zaturdag jl. worden opgeroepen debiteuren en krediteuren in de navolgende boedels:

Door de Agenten der Samarangsche Weeskamer te [...] maas van wijlen Bernard Pennehemp.

Door J. J. Schneither, qq. te Samarang, van wijlen [...] Verstift.

EERSTE BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Woensdag, 26 December 1860, N°. 103.

Aangekomen Vreemdelingen.

VAN DEN 21sten TOT den 25sten DECEMBER 1860.

JAVA HOTEL. P. A. Brandt en Echtgenoot, van Kaapstad. — J. M. van Merkesteijn en Familie, van Buitenzorg. — G. L. Tehon, van Kedong Kebo. — M. L. Engel, van Willem I. — C. H. van Vloten, van Djokjakarta. — C. J. Bunk, van Rotterdam. — H. E. Geraerds Thesengh, van Idem.

MARINE HOTEL. H. Oosthoek, van Soerabaija. — J. Sertijs, van Samarang. — W. G. Boekholst, van Idem. — V. en Wijlen, van Idem. — J. Maarschalk, van de Reede. — Simon, van Tjilankap. — J. C. Staek, van Nederland. — S. A. Vetter, van Idem.

HOTEL WILLEM II. C. Krank, van Samarang. — M. L. Engel, van Idem. — Tibon, van Idem. — P. A. Beer, van Idem. — van Dinter, van Idem. — Nepper, van Idem.

De Evangelisatie verboden op de Zuidkust van Celebes.

(*Slot.*)

En daartoe vragen wij reeds aanstonds. hoe kon toch die oorlog met Boni een aanleiding wezen, om de evangelisatie op de zuidkust van Celebes te weren? Was dan godsdiensthaat. fanatisme van de zijde der Boniërs een oorzaak van dien strijd? immers neen. De oorzaak was van zuiver politieken aard. Reeds sedert verscheidene jaren was een expeditie noodig geweest tegen Boni, tegen Boni dat steeds meer een toon aansloeg, zich een gezag aanmatigde, de indische Regering uittartte en beleedigde, — dat de straf niet langer mogt uitblijven. En toch moest die strijd met Boni, die oorlog. *geheel vreemd zelfs aan de minste godsdienstkwestie. alleen uit staatkundige oorzaken, in een naburigen staat. tegen een volk van verschillende taal, gevoerd*, de oorzaak zijn dat de evangelisatie in Makassar geweerd werd, *dat den zendelingen daar het zwijgen werd opgelegd en de verspreiding van een Makassaarsch traktaatje met de te verwachte bijbelvertaling werden verboden*. omdat. . . . ja omdat men vreesde dat Boni dan zou meenen alsof het leger daar kwam om het Christendom in te voeren! Begrijpe die dat begrijpen kan, 't is althans voor mijn doorzigt, zeer waarschijnlijk ook voor dat van den heer Elout, te hoog.

Die oorlog dreigde reeds verscheidene jaren, ook tijdens het bestuur van den gouverneur van der Hart; maar het kwam er toen niet toe, omdat men òf geen voldoende krijgsmagt daarvoor beschikbaar had òf te zeer tegen Boni opzag. Intusschen liet de Regering de zendelingen zich bekwamen in het Makassaarsch, en tevens de vertaling des bijbels in die taal verder voorbereiden, voor de evangelisatie der Makassaren; terwijl de gouverneur van der Hart te gelijk de evangelisatie reeds toestond, door prediking, onderwijs, bijbel en traktaatverspreiding; ook verklaarde hij niets liever te willen, dan dat zich verschillende zendelingen in de binnenlanden als beschavers des volks vestigden, zonder er zelfs aan te denken, dat Boni of Makassar daar uit eenige aanleiding tot verzet of fanatisme zouden ontleenen.

Maar hoe nu toch zoo grooten strijd van meening in dezelfde zaak tusschen een gouverneur van Celebes en den minister verklaard? Was die gouverneur van Celebes misschien, zooals men dat noemt, een fijne, een vrome, een proselytenmaker? niemand heeft dat ooit van hem gezegd.

Maar hoe dan dien strijd, meer dan bevreemdend, verklaard? 't Is meermalen, en naar waarheid gezegd, dat een opvolgend gouverneur of resident, in deze of gene zaak, juist van een geheel tegenovergesteld gevoelen als zijn voorganger is. Dat is ook op de zuidkust van Celebes geschied. En de minister vereenigde zich met het laatste gevoelen op gronden, door hem aangevoerd. door ons gewogen, maar te ligt bevonden.

Er zijn echter welligt andere redenen, die afraden om vooreerst met de evangelisatie op de zuidkust van Celebes aan te vangen.

De Makassaren en Boeginezen, zegt mij iemand, zijn Mahomedanen, vrees hun fanatisme. Het eerste weet ik, maar daarom vrees ik nog geenszins het tweede. Ik heeft misschien de evangelisatie nu sedert eenige jaren onder de Javanen, toch ook Mahomedanen, aangevangen, hun fanatisme opgewekt, hen naar het geloofszwaard doen grijpen? Ik heb nooit daarvan gehoord maar wel dat reeds een betrekkelijk groot getal van' hen tot het christendom werd bekeerd, en dat de anderen het lijdelijk aanzagen en lieten geschieden. En in het gouvernement der Molukken en nog elders wonen en leven daar ook niet inlandsche christenen sedert jaar en dag te midden van Mahomedanen, zonder dat men hoorde van fanatisme, noch van den eenen, noch van den anderen kant. Mij dunkt wij moesten nu toch reeds zooveel weten, dat het schermen en dreigen van sommigen met dat vreeselijk en te vreezen fanatisme van het Mahomedanisme in den archipel, ons niet meer bang kan maken, om, gelijk zij wel zouden willen, de zendelingen, bijbels en traktaatjes, des noods maar met de eerste mail, weêr naar het Nederland te zenden.

Maar misschien maken de Makassaren een uitzondering, zijn zij bijzonder fanatieke Mahomedanen.

Indien vroegere en algemeene verspreiding van het Mahomedanisme onder een volk oorzaak is van meer godsdienstijver, of wilt ge fanatisme, dan voorzeker staan de Makassaren en Boeginezen daarin beneden de Javanen, want niet alleen werd het Mohamedanisme later aan Celebes dan aan Java gebragt, maar ook Celebe's binnenlanden worden nog bewoond door vele heidensche Alfoerenstammen.

Doch laat ons hooren, wat zij, die lang op Makassar vertoefden, het binnenland bezochten en den inlander kennen, ons daarvan zeggen. Veertien jaren geleden schreef een predikant van daar:

»Vraagt gij mij echter, zou eene prediking van het Christendom onder de Makassaren nuttig en heilzaam kunnen zijn? Ik antwoord u voluit, Ja!

Ik geloof, dat de prediking met wijsheid en overleg aangevangen, duizenden en duizenden alhier de oogen openen zou. — Onwaar is het, dat de bevolking tegen de christelijke godsdienst vijandig is gezind; integendeel zij hebben er den grootsten eerbied en achting voor en hooren er gaarne over spreken. Ik heb zulks meermalen ondervonden. Onlangs had het leggen van den eersten steen der nieuwe kerk plaats. De plegtigheid zou in de open lucht geschieden. Duizenden en duizenden waren bij de godsdienstoefening tegenwoordig en toonden een eerbied en stilte, welke dikwerf menige kleine christelijke bijeenkomst zou beschamen. — Als slechts een den moed had om voor te gaan, ik geloof dat voorbeeld zou spoedig navolging vinden. De Makassaar is opvliegend, valsch en heerschzuchtig, maar niet fanatiek, niet onbuigzaam, daarenboven hebben de meesten naauwelijks eenig begrip van godsdienst. Ik zou eer zeggen dat het Heidenen zijn dan Mahomedanen. Van daar dan ook dat zij in den hoogsten graad bijgeloovig zijn, een kwaad, hetwelk hier ook onder de christenen heerscht. Doch ik geloof dat dit bijgeloof eerder gunstig dan ongunstig werken zou [1].

»Tijdens mijne tegenwoordigheid alhier, zijn er drie vrouwen tot het christendom overgegaan. het waren vroeger zoogenaamde huishoudsters, tegenwoordig zijn er nog twee die bij mij leeren, en over eenige dagen zullen worden gedoopt. Opmerkelijk is het, dat gedurende de drie eerste jaren er niet eene wilde overgaan en er nu reeds in een jaar vijf zijn. Zou het niet het voorbeeld wezen dat werkt, en zou dit niet mede een teeken zijn, dat de prediking van het christendom alhier niet ongezegend zou blijven?" [2].

Aldus schreef men mij onlangs: »de drie zendelingen. Jackstein, Pape en Jaesrich hebben ook van den eersten tijd af aan. zoo goed zij konden, in de kampong Maradekaija. bij een inlander in huis wonende. soms tot laat in den nacht met hem en anderen gesproken over het christendom, en de Makassaren waren steeds bereid om te hooren; soms was de geheele kamer vol van hoorders. jammer dat dit werk zoo eensklaps verstoord werd!" — Helaas! de man (de gouverneur van der Hart) die het zoo goed begreep. dat het als bewindvoerend persoon zijn pligt was ook voor het heil en welzijn van hen te zorgen. die onder zijn beheer stonden, de man. die zoozeer vóór beschaving en vooruitgang van den inlander bezorgd was, hij was niet meer!"

Wilt ge van denzelfden briefschrijver nog iets vernemen omtrent het Mahomedanisme der Makassaren, leest dan slechts verder: de Makassaren zijn Mahomedanen, althans het grootste gedeelte draagt dien naam, maar verreweg het grootste gedeelte weet van het Islamisme niets af, is volkomen heiden. Onderzoekt eens Toerateija [3]) en in het algemeen de bovenlanden, vraagt hen wat zij daar van het Mahomedanisme weten, gij zult bevinden, dat het al zeer, zeer weinig is. Heidensch bijgeloof heerscht er hoofdzakelijk en niets meer. Op de hoofdplaats-zelf zijn zij meer met het Mohamedanisme bekend. Daar zijn ook priesters en goeroes, maar hoe bitter weinig weten ook deze van hun godsdienst. en is het daar alleen een vasthouden aan de godsdienst, omdat zij die van hun voorvaderen, zonder er zich mede bekend te maken, hebben overgenomen. Er zou dus daar en overal in de bovenlanden een zendelingspost geheel op zijne plaats zijn. Men zou mogen verwachten, dat zij die er heen gezonden werden, daar ook met vrucht werkzaam konden zijn, als zij dat met beleid en zachtoedigheid deden."

Zietdaar een en ander over het Mohamedanisme der Makassaren, voorzeker ook der Boeginezen, en hun te *vreezen fanatisme*, waarop voorzeker ook de minister bij zijn spreken in de kamer het oog had, maar waarvan onze briefschrijver getuigt: » vraagt men mij of het zuidelijk gedeelte van Celebes in der daad een zoo gevaarlijke plaats is, of daar zooveel te vreezen is, wanneer het evangelie er met beleid, liefde en zachtmoedigheid verkondigd wordt? Ik zeg neen! en mag dat gerustelijk zeggen op grond van het medegedeelde en van alle berigten, die ik nog omtrent die landstreken gehoord heb. Dat was ook het gevoelen van den gouverneur van der Hart, en daarom verleende hij verlof, om daar het evangelie te verkondigen en voor de beschaving van den inlander werkzaam te zijn. Ik zeg het nog eens, jammer, dat die man ons zoo spoedig ontnomen is."

Zie als wij dat alles zoo hooren en lezen, treft ons dat veto van den minister nog meer. Maar is dat veto ook wel te rijmen met hetgeen de Regering vroeger aan het nederlandsch bijbel- en zendelinggenootschap toestond. Vindt gij ze niet vreemd en meer dan vreemd de bewering: ja wij hebben u wel toegestaan den bijbel in het Makassaarsch te doen vertalen en uw zendelingen om zich in die taal te bekwamen; maar daarmeê u nog geenszins toegestaan, om dien bijbel en die traktaatjes onder de Makassaren te verspreiden, en hun het evangelie te verkondigen. Doch zoo dat laatste niet ligt opgesloten in het eerste, wat dan? misschien 't geen nu is geschied en verder geschieden zal; om den bijbel en de traktaatjes te konfiskeren, om de zendelingen, als zij hebben geleerd te spreken, het zwijgen op te leggen? Was dat de bedoeling? heeft men daartoe Bijbel- en zendelinggenootschap gedurende zoo vele jaren zoo vele duizende guldens laten uitgeven, waartoe ook weduwen, weezen en zoo menig behoeftige hun vaak uit den mond of aan het ligchaam bespaard penningske gaven? Was dat de bedoeling, dan heb ik daarop slechts één aanmerking, dat men die bedoeling dan niet verborgen, niet verzwegen, maar duidelijk en openbaar hadde uitgesproken.

En hoe is dat veto ook te rijmen met artikel 123 van het reglement op het beleid der regering van nederlandsch-Indie: »De christenleeraars, priesters en zendelingen moeten voorzien zijn van eene door of namens den Gouverneur-Generaal te verleenen bijzondere toelating, om hun dienstwerk in eenig bepaald gedeelte van Nederlandsch-Indie te mogen verrigten. Wanneer die toelating schadelijk wordt bevonden, of de voorwaarden daarvan niet worden nageleefd, kan zij door den Gouverneur-Generaal worden ingetrokken." —

De afgevaardigde van het bijbelgenootschap en de zendelingen te Makassar, en Bonthain toegelaten, om den bijbel te vertalen en zich het Makassaarsch eigen te maken, natuurlijk — zoo althans zou ieder onpartijdige, in weerwil van 's ministers verklaring besluiten — om daarna onder de Makassaren te evangeliseren; wat hebben ze toch gedaan, of wat is er toch geschied, dat men het hun, nu zij gereed zijn, weigert? Ik kan op het eerste slechts antwoorden, dat allen die hen en hun werken leerden kennen, hen ook leerden hoogachten als waardige menschen en waardige evangelieboden. Op het tweede gaf ik reeds het antwoord. Ik deed de Makassaren kennen als in godsdienstijver volstrekt niet te vreezen, zeide dat zij reeds waren aangevangen bereidwillig te hooren naar de prediking des evangelies, wees verder aan, dat die oorlog met Boni, met een ander rijk, met een volk van verschillende taal, om politieke redenen gevoerd, ook volstrekt niet in het minste verband stond met de evangelisatie te Makassar en Bonthain, herinnerde ook hoe een vroeger gouverneur onder dezelfde omstandigheden over de zaak dacht, een man die wel evenzeer mag geroemd worden als een man van zoo gezond verstand en juisten blik, als hij een dapper en beleidvol hoofdofficier en verdienstelijk staatsdienaar was.

En toch trof de zendelingen 's ministers veto. Een veto zonder grond, een veto dat mij voorkomt in de lucht te zweven, een veto dat mij als een willekeurig neen in de ooren klinkt. Nog eens begrijpe dat, wie het begrijpen kan, ik kan het niet. Mijn doorzigt schiet daarbij te kort, misschien ook dat van den heer Elout en meerderen. Maar hoe zou ik ook iets kunnen doorzien, dat mij zoo duister voorkomt als de nacht!

Indien de tegenwoordige minister zijn veto niet opheft, een volgende zal het dan toch ongetwijfeld doen. Het is een veto dat onmogelijk blijven kan.

En nu wil ik u ten slotte nog een en ander geven van mijn briefschrijver.

»De zendelingen welke dat verbod zoo weinig konden begrijpen, als ik en menig ander, schreven daarover heen en weder. Immers zij wisten niet anders, dan dat zij als zendelingen van een zendeling-genootschap waren uitgezonden, om ook als zendelingen werkzaam te zijn. Zóó lang waren zij ten voordeele van het gouvernement op die plaats (Bonthain) werkzaam geweest bij de Christengemeente, bezoldigd wordende door hun genootschap, en nu zij voor hun genootschap onder de Inlanders wilden werkzaam zijn, werd hun het uitgeven van godsdienstige geschriften en hunne werkzaamheden onder de Inlanders geheel verboden. Het is treurig, dat het zoo is, maar het is zoo, en daarom mag en moet het gezegd worden. Staakt dus maar uw werkzaamheden op de Zuidkust van Celebes, gij, die gekomen zijt, om daar het Evangelie te verkondigen, houdt op, nieuwe zendboden naar die plaatsen te zenden, gij zendeling-genootschappen in Holland en Duitschland, het is immers te vergeefs. De bewoners der zuidkust van Celebes zijn grootendeels Mahomedannen, en die het nog niet zijn of van het Islamisme nog niets af weten, moeten Mahomedanen worden Aan Mahomedaansche zendelingen ontbreekt het niet, zij zijn er, en zij doen hun best, en zij hebben er ook volkomen vrijheid toe. Laat dus maar allen Mahomedanen worden. Welke sympathie zij voor de Christenheid gevoelen, weet gij uit de geschiedenis van die zachte beminnenswaardige godsdienst, welke in Uwe bezittingen de heerschende moet blijven. Gij hebt het ook in de laatste jaren in Engelsch-Indie gezien, ja zelfs hier op ons Borneo. — Het is maar jammer, dat de mensch altijd eerst door eigen schade en verlies moet wijs worden. In Engelsch-Indie was men vroeger ook zeer tegen de zendingszaak, vooral mogt den Inlandschen Militairen de zachte leer van Jezus niet bekend gemaakt worden. Wat heeft dat uitgewerkt? Het is niet noodig de gruwelen door hen begaan nog eens te verhalen; 't is algemeen bekend. Maar Gode zij dank, het is thans daar anders geworden, men heeft juist in die revolutie gezien, wat het Christendom, het ware Christendom vermag, en daarom is men er thans voor de zaak der Evangelieverkondiging en zoekt die daar te bevorderen.

Gij hebt in Nederland Uw pligt gedaan, christelijke vrienden! en wij houden er ons van overtuigd, gij zult die ook verder vervullen. Maar of het U wel of niet baten zal, weet ik niet, ik wensch het eerste echter van harte, om uwentwil, om onzentwil en om der arme inlanders wil. Ik wenschte wel, dat men zulke tafereelen als die in Engelsch-Indie gebeurd zijn, hier thans zocht voor te komen; dat men aan de belijders eener Godsdienst, die hoe meer zij verbreid wordt, hoe meer belijders zij vindt, ook een grooter vijandschap tegen ons verwekt, in eenvoudigheid en in zachtmoedigheid het Evangelie des vredes en der liefde liet verkondigen en hen niet verder tegenwerkte, die daartoe bereid zijn.

Mogt men het toch erkennen, dat het bezit onzer kolonien ons niet alleen gewaarborgd wordt door het aantal onzer kanonnen en manschappen, maar dat dit afhankelijk is van een alles besturend God, en voorzeker zijn ze niet alleen aan Nederland gegeven om er voordeel van te trekken, en den Inlander te laten wie en wat hij is. Voorzeker het is onze pligt, ook voor hunne beschaving en geestelijke ontwikkeling iets te doen. Doen wij dat, Gods zegen zal op ons en onze koloniën rusten en wij zullen met den Inlander in vrede leven. Doen wij het niet, wee ons, het is een verzuim onzer heiligste pligten, en dit zal niet ongestraft blijven.

Boni is thans overmeesterd en de trots der andere koningen, die op Boni als op een onoverwinnelijke magt zagen, gebroken. De expeditie is afgeloopen; rust en vrede heerschen er weder, en ons gezag wordt er geëerbiedigd. Betoonen wij ons nu Christenen en doen wij het den onderworpenen zien, dat het niet zoo is, als zij menigmaal zeggen: de Blanda's zijn hier slechts gekomen, om ons arm en tot knechten

---

[1]) Reis door den Indischen Archipel door L. I. van Rhijn pag. 240—241.

[2]) Als boven pag. 242.

[3]) In het dagelijksch gesprek der Europeanen te Makassar verbasterd tot Dorothea!

te maken en zich te verrijken? Zoeken wij ook hun heil, hun vooruitgang, streven wij er naar, hen door liefde en zachtmoedigheid tot ons te trekken, hen door één geloof, door één leer naauwer met ons te verbinden, en vrede en rust zullen heerschen en ons gezag zal staande blijven onder den zegen des Allerhoogsten.

BATAVIA.

De stand van het rijstgewas op Java was op ultimo November jl. volgens de *Javasche Courant* als volgt:

Zeer gunstig: in Bantam, Batavia en de Preanger Regentschappen; *gunstig:* in Krawang, Tagal, Japara, Soerabaija, behalve Grissee, Pasoeroean, Probolingo, Bezoeki, Banjoewangi, Banjoemaas, Kadoe, Madioen, Patjitan en Kediri; terwijl van Buitenzorg wordt gemeld, dat de sawahs bewerkt zijn en op sommige velden de bibiet uitgeplant is; van Pekalongan, dat de zaadpadi van Indramaijoe goed opkomt, en van Madura, dat er van het gewas nog weinig te zeggen valt.

— Wij hebben heden voormiddag bij *Gebrs. Roselje & Co.*, de Japansche wapenrusting bezigtigd, welke morgen op Vendutie wordt verkocht. Deze bestaat uit een koperen helm zonder vizier, met een grooten, wijduitstaanden hoornen klep van achteren, die ter bedekking van den nek dient, en van voren is een soort van drietand aangebragt. Het harnas is naar het ons voorkomt van leder, met verschillende figuren bewerkt en bedekt met zware hoornen platen op borst en rug. Het ontbrekende vizier is vervangen door een zwaar hoornen masker met breede halsbedekking, witte knevels en wijd geopenden bloedrooden mond, een leeuwenmuil in miniatuur, hoewel zonder tanden, 't geen den krijgsman eer een belagchelijk, dan woest voorkomen geeft. De wapenrok, eveneens van bewerkt leer, reikt tot aan de knieën. Armen en beenen zijn bedekt door arm-, dij- en scheenstukken, waarvan de hoornen bestanddeelen door fijne maliën zijn verbonden. Wapens zijn er niet bij. Beminnaars van iets vreemds kunnen wij wel aanraden, deze wapenrusting te gaan zien, die, ofschoon plomp, keurig bewerkt is. We beschouwen ze als een goede bijdrage voor het een of ander Museum.

— Als tegenhanger van de gevechten door onze troepen op dit oogenblik op Borneo geleverd, geven wij een uittreksel uit een brief van Nieuw-Zeeland, behelzende eenige bijzonderheden aangaande den strijd tusschen de inboorlingen en de Engelsche troepen.

Op maandag trok eene sterke kolonne door den Generaal in persoon aangevoerd, uit om den hoofdmuiteling W. King uit zijne versterking van Waitara te verdrijven.

De kolonne bestond uit het 40ste en 65ste regiment en de scheepsbrigade, in alles te zamen 1400 man.

De expeditie verliet de stad in den namiddag en kampeerde op eene plaats, omtrent 4 mijlen van de versterkingen der muitelingen verwijderd. Vrijdagmorgen voegde zich de afdeeling van Majoor Nelson daarbij en met vereenigde krachten viel men twee versterkte plaatsen (Ngataiparirua en Kairau) aan, die men onbezet vond en slechtte. Hetzelfde geschiedde bij den aanval op Hinrangi, die met de meeste woede plaats had, maar welke plaats ook verlaten was.

Terwijl men bezig was ook deze versterking te slechten, werden de troepen op eens door geweervuur begroet, waardoor evenwel gelukkig slechts één man gedood werd.

Eene schermutseling vond nu plaats, maar daar de Generaal het gevaarlijk vond het bosch in te trekken, uit voorzorg voor meerdere ongelukken, vergenoegde men zich met hierin eenige granaten te werpen en naar het kampement en den volgenden dag naar de stad terug te keeren. Ongelukkig had men het bij dezen terugtogt te volhandig en was men te zeer gehaast, om het lijk van den gesneuvelden landgenoot mede te nemen, dat met zijne wapens en nog een officiersdegen in handen van den vijand viel.

Bij eene andere expeditie trok kolonel Leslie van het 40ste regiment aan het hoofd van 500 man, van alle oorlogsbehoeften ruim voorzien, den vijand te gemoet. Hij werd aangevallen door 150 inboorlingen, en retireerde onmiddelijk aan het hoofd zijner schaar op een open terrein over een afstand van twee mijlen. Toen de mail de plaats verliet, werden deze 150 onverlaten evenwel geheel in toom gehouden door eene magt van 1000 man Engelsche troepen, maar verkeerde men in gestadige vrees, dat de hoofdstad Auckland door de inboorlingen zoude genomen worden!

Het is dan ook niet te verwonderen, dat men in dezen benarden toestand, om meerdere troepen van Bombay gevraagd heeft, met wier behulp men gegronde hoop voedt, den overmoedigen vijand meester te worden!!!

Batavia. — In den morgen van 9 Dec. jl. is Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal, aan boord van de gouvernements stoomer *Java*, ter reede Sumanap aangekomen.

Den volgenden morgen te 9 uren heeft Z. E. de reis naar Banda voortgezet, vergezeld van Z. M. stoomschip *Gedeh*, hetwelk een uur vroeger te Sumanap was aangekomen.

— Gedurende de maand October 1860 is aan inkomende en uitgaande regten op Java en Madura ontvangen eene som van . . . . *f* 1,306.888.10 ½.

De ontvangst over de tien eerste maanden van 1863 bedraagt . . . . *f* 8.851,150,40

Hieronder is echter begrepen aan fiktive regten op gouvernements-producten *f* 1,449,158,40 ½

aan terug betaalde regten *f* 106,106.55 ½ *f* 1,555,26,74

Zuivere ontvangst *f* 7,295,861.66

Gedurende de eerste tien maanden van 1860 is meer ontvangen dan over dienzelfden tijd in:

1858 . . . . *f* 1.400.421.70[5].

1859 . . . . *f* 1.149.875.37[5].

— Van gouvernementswege is te Pamakassan (Madura) publiek uitbesteed de levering, gedurende het jaar 1861, van voeding en siri voor de gevangenen en dwangarbeiders te Pamakassan, daaronder begrepen de olie benoodigd tot verlichting der gevangenis en pradjoeritskazerne aldaar, tegen 11 centen per hoofd daags.

Te Ternate, de levering, gedurende het jaar 1861, van voeding voor de gevangenen, bannelingen, dwangarbeiders en andere veroordeelden in dat gewest, daaronder begrepen de olie tot verlichting van de gevangenis en het kettinggangerskwartier aldaar, tegen 18 ½ cent per hoofd daags.

Banjoemaas. — Op den 12 Dec. werden de bewoners der dessa Kajoedan, distrikt Batoer, in de afdeeling Bandjarnegara, verontrust door twee zeer kort op elkander volgende onderaardsche geluiden, waarop niet lang daarna, te ongeveer 12 uren des middags, eene aardstorting of liever eene aardverschuiving in genoemde dessa plaats had, ten gevolge waarvan drie huizen ingestort en eenige andere beschadigd zijn. Bij dit voorval heeft men gelukkig geene menschenlevens te betreuren.

Verder heeft in het distrikt *Singomerto*, van dezelfde afdeeling, eene aardstorting plaats gehad, waaronder 756 boomen van den koffijtuin *Pagenteran* werden bedolven, terwijl op dezelfde wijze 3.400 boomen pagger koffij, van drie verschillende dessas, vernietigd zijn geworden.

Ook hebben, ten gevolge der zware regens en ophooping van water, zoomede door overstroomingen en doorbraken van waterleidingen, zes dessas schade geleden aan sawah-velden, die reeds bewerkt of beplant waren met bibit-padi en bedraagt die schade volgens eene opname te zamen 4¼ bouws, waarvan een bouw en 41 roeden met bibit-padi

Deze sawah's zullen met den aanstaanden planttijd niet meer benuttigd kunnen worden, door de groote hoeveelheid steenen en zand, die daarop zijn blijven liggen.

Riouw. — In de maand November ontstonden onder de Chinesche gambierplanters, gevestigd aan de soengi's *Doekoe* en *Angoes* (eiland *Bintang*) eenige verdeeldheden over het gebruik van boschgronden.

Door de spoedige tusschenkomst van het bestuur te Riouw en den onderkoning aldaar zijn die oneenigheden weder bijgelegd, waardoor bloedvergieting onder die planters werd voorkomen.

De marktprijzen waren gedurende de maand November als volgt:

Gambier (1e soort)	. . . . .	per	pikol	*f*	10.17½.
» (2e soort)	. . . . .	»	»	»	9.76
Peper (witte)	. . . . . .	»	»	»	27.50,
» (zwarte)	. . . . .	»	»	»	16.50.
Rijst gemiddeld	. . . . .	»	»	»	7.15.
Varkensvleesch	. . .	»	»	»	22.27½.

De stand op agio was 100 sp. m. gelijk *f* 275.

Banka. — De gezondheidstoestand van de bevolking en van de mijnwerkers was gedurende de maand November over het algemeen minder gunstig.

De berri-berri heeft gedurende die maand onder de mijnwerkers van het distrikt Soengislan eenige offers geëischt, doch was in het laatst van November geheel geweken.

Op den 1sten dier maand waren aan die ziekte onder behandeling . . . . 33 personen,
gedurende die maand bijgekomen . . 14

te zamen 47 personen.

Daarvan zijn hersteld 38 en overleden 9 personen, zoodat op ultimo November geene lijders meer in behandeling waren.

In het geheel zijn van af 14 Junij (tijdstip van den aanvang der ziekte) tot ultimo November door de berriberri aangetast 112 personen, waarvan 72 hersteld en 40 overleden zijn.

De meeste mijnen waren genoegzaam van water voorzien en het mijnwerk werd met kracht voortgezet.

Aan inkomende en uitgaande regten is in de maand November 1860 ontvangen eene som van . . *f* 5,170:06
En in November 1859 . . . . » 4,826.80

Alzoo meer in November 1860 . *f* 343:26

Gedurende de 7 eerste maanden van 1860 is aan dezelfde regten ontvangen . . . . *f* 29,447.83
En gedurende dat tijdvak in 1859 . . . » 29,522.86

Alzoo minder in 1860. . . . . *f* 75.03

(*Jav. Ct.*)

Soerabaija, 19 December. Dezer dagen heeft voor het postkantoor alhier een zonderling voorval plaats gehad. Een jongen van circa 14 jaren, bragt op last van zijn vader een brief naar het postkantoor; daar zijnde vroeg hem de schildwacht, wat hij doen wilde en raadde hem aan, hem dien brief af te geven, zeggende dat hij er wel voor zorgen zoude. De jongen ijlde verschrikt met den brief bij zich huiswaarts. Zoodoende zouden geldswaardige brieven goed te regt komen.

— Dezer dagen is eene praauw, waarin eenige militairen waren, bestemd om naar het stoomschip *Menado* te worden overgebragt, door den zwaren stroom tegen het Engelsche schip *Crouch Brothers* aangedreven en zijn daarbij 2 der opvarenden overboord geslagen en is een van hen jammerlijk omgekomen. De praauw is daarop driftig geraakt, heeft telkens gedreigd om te slaan, omdat de militairen boven waren, in plaats van in het ruim en is eindelijk door de stoomboot moeten opgevischt worden. Volgens het oordeel van deskundigen is dit ongeval toeteschrijven aan de slechte ligging, juist voor de rivier, van het Engelsche schip voornoemd. (*Soer. Ct.*)

Soerabaija 17 December — In den nacht van Zaturdag op Zondag is aan den weg Kapoetran een allerbrutaalste diefstal gepleegd in de woning van een Javaan.

De dieven hebben zich door ondergraving van den muur toegang tot het huis weten te verschaffen, en na van binnen de deuren te hebben geopend, een groote kist, inhoudende volgens opgaven geld en juweelen, naar buiten gebragt en na opening daaruit ontvreemd.

Bij ontvlugting hebben de dieven een k l ssaal scherp snijdend hakmes achtergelaten.

Opmerkelijk is het, dat deze diefstal plaats had op een afstand van ± 15 passen van de gardoe, zonder dat het wachtvolk er iets van had bespeurd.

— Gisteren namiddag omstreeks zes uren ontwaarde men aan een der kolenloodsen, staande in de nabijheid van het maritiem etablissement, een sterke rookkolom, veroorzaakt doordien de daarin geborgen kolen aan het smeulen waren.

Door dadelijke krachtige maatregelen, door het uitee halen der kolenmassa, is men eene vermoedelijke l barsting van den brand voorkomen.

Soerabaija, 18 Dec. Men schrijft ons van Willem Twee heeren officieren vonden op hunne wandeli eene slang en nadat ze bijna doodgeslagen w gaven zij die aan den heer van Lammeren, offic van gezondheid 5de klasse, alhier in garnizoen, die e vrij aanzienlijke kollektie daarvan bezittende, ook d daaraan wilde toevoegen.

Het dier slechts bijna dood zijnde, kwam langzame hand weder bij en werd nu een voorwerp van me dere beschouwing.

De heer van Lammeren had de onvoorzigtigheid h dier spelende te tergen en werd door hetzelve in hand gebeten, waarop men hem den raad gaf om na spoedige hulp uit te zien, doch deze vertrouwende, d eene uitzuiging van de wond voldoende was, oorde de dit overbodig.

Zeer spoedig daarna openbaarden zich de hevig vergiftigingsverschijnselen, met mondklem in den do eindigende, vier uren nadat de beet was toegbragt.

De heer van Lammeren had eene groote voorlief voor zijne slangenkollektie en bezat daarom ook ee groote verzameling op liquor en een acht à tiental l vend in een kist, waarmede hij voordurend aardigh den vertoonde, niettegenstaande door zijne kamerade meermalen op het gevaar daarvan was gewezen.

De slang, welke hem de doodende wonde toebra was eene *oelar welang* en wordt nu in leven gehoude ten einde daarmede op dieren proeven te nemen a gaande de uitwerkselen van den zoo befaamden Rh noceroshoorn.

— Men wil hier weten, dat binnen kort aan de i landsche hoofden eene aanmerkelijke verhooging v bezoldiging zal toegekend worden.

Soerabaija, 19 Dec. Men schrijft ons van Willem I. Volgens geruchten (voor welker waarheid wij echt niet instaan), zou een der alhier in garnizoen zijn bataillons naar Bandjermassing marcheren.

— Gisteren morgen tegen 10 uren werd hier voor gevoerd een volwassen Olifant, plus minus 10 rhijnl. v hoog; dit dier is volgens zeggen der drijvers, afgezo den door *Raden Saleh* te Madjalanka (Cheribon), b stemd voor den keizer van Soerakarta. Bij den ko troleur hier werd hem eene versnapering aangebode bestaande uit eene volle mand pisangs en twee emme water; eenige oude klappers hem voorgediend, weiger het te nuttigen, en bij den Heer D., dronk hij e flesch wijn met smaak uit. Volgens eene bij den I lander alhier bekende overlevering, bestaat er ee voorspelling, dat, wanneer een Olifant naar Soerakar vervoerd wordt en de brug, die over de rivier Toe tang ligt, overtrekt, dat dan het rijk van Soerakar spoedig te gronde gaat. — Derhalve heeft men om voortekomen, dezen Olifant over den weg langs Ban Biroe en daarna over een binnen weg naar Salatiga v voerd, om zoo doende het overtrekken der rivier Toenta te verhoeden. — Bij vroegere gelegenheden zegt me zijn die over Djokjokarta naar Solo overgebragt. H dier was reeds 29 dagen op reis, liep geheel los, leenlijk onder toezigt van twee drijvers. (*Oos*

NEDERLAND.

(*Van den specialen korrespondent van den Java-Bode.*)

(*Slot.*)

Wat onze binnenlandsche aangelegenheden betre daaromtrent valt weinig medetedeelen. Door den do der keizerin-weduwe van Rusland heeft het hof d rouw aangenomen, en de bals en dinés, die toch n plaats hadden, zijn door deze droevige gebeurtenis o door de diplomatieke usantien verboden. H. M. de k ningin houdt nog altijd haar verblijf te Stuttgardt, w waarts Z. M. de koning haar zou vergezeld hebbe zoo niet plotseling opgekomen staatsbezigheden h weerhouden hadden. Het rijtuig van Zijne Majest stond reeds gereed, toen contra order gegeven we Wanneer de koningin zal terugkeeren is nog onbeken

Onze hooge kollegien van staat — ik zal de twa hoofdstukken der begrooting maar tot leiddraad nemen — verkeeren nog voortdurend in hun zelfden toestan De hooge raad van adel heeft niets te doen, want v de werkzaamheden in verband met de aanneming d spoorwegwet is nog niets gebleken. De Raad van Sta strekt bij voortduring tot toevlugtsoord voor invali ministers; de Rekenkamer blijft met halstarrige spit vondigheid de uitgaven kontroleren en recensere zoodat dit kollegie wel eens den naam van Hekel-k mer ontving. De Eerste kamer bestaat weder alle in de herinnering en in de toekomst, en de oogenbli ken, waarin zij van haar aktueel bestaan bewijzen gee zijn zoo kort, dat haar bestaan ter naauwernood k geteld worden. Zij heeft thans een harer vermogend verloren; de heer Borski heeft zijne staatkundige loo baan vaarwel gezegd; om welke reden weet men nie maar niemand is er ook bijzonder nieuwsgierig na Al legden alle leden te gelijk hun mandaat neder, ni mand zou er zich om bekommeren, behalve de pr vinciale staten, die weder 39 anderen benoemen.

De Tweede kamer houdt zich onledig met de deba ten over de nieuwe regterlijke inrigting, die wa schijnlijk niet tot stand zal komen. Maar al kwam tot stand, de lezers zullen ons dank weten, dat er over zwijgen: de diskussie over dit onderwerp b zemt het algemeen geen belangstelling in. De kamer thans weder voltallig: de heer Dirks is in Leeuw den gekozen, de heer van Lidt de Jeude in Tiel plaats van den heer de Kempenaer.

Onze diplomatie kenmerkt zich bij voortduring do in stille alle staatkundige onweerswolken af te wer Zóó althans was de omschrijving, die een vroeger nister van buitenlandsche zaken van haar werkkr gaf. Dank zij die rol van bliksemafleider, verwekt politieke gezigteinder voor Nederland op dit oogenb geene vrees.

De regterlijke organisatie is, zooals ik reeds zei thans aan de orde van den dag — voor de Tweede

ter, maar daar uit de voorgestelde nieuwe inrigting een goedkooper, geen sneller en geen beter regt voor het volk voortspruit, heerscht ten dien opzigte de meest kalme onverschilligheid.

Wat de Binnenlandsche zaken betreft, de spoorwegen en waterwegen vormen ook thans daarvan de hoofdkwestien.

Onder de menigvuldige bedenkingen en aanmerkingen, in het verslag der Kamer over dat hoofdstuk der staatsbegrooting opgenomen, vindt men ook eene, welke betrekking heeft op de som, die ten behoeve van het Noord-Hollandsche kanaal wordt verlangd, en die niet minder bedraagt dan elf tonnen gouds, te besteden in drie of vier jaren. Men meent, dat daarmede het vraagstuk wegens de doorgraving in Noord-Holland uit zijn geheel zou worden gebragt. De meeste leden hebben verlangd, dat die som tot ƒ250,000 zou worden teruggebragt voor den bouw van eene nieuwe Willems-sluis, en dat die bouw het onderwerp zou uitmaken van een afzonderlijk wetsontwerp.

In het verslag wordt aangemerkt, dat de wijze waarop de regering ten aanzien van de aanvraag van gelden voor de aan te leggen spoorwegen handelt, over 't algemeen verbazing en afkeuring heeft verwekt. Men verlangt te weten, hoe de regering, die 25 tonnen voor onteigeningen in rekening brengt, daarmede denkt te werk te gaan. De post van ƒ1,500,000 voor vervoer van materieel wordt als te voorbarig aangevraagd voorgesteld, vermits aan dergelijk materiaal niet kan worden gedacht, zoolang er geene wet op de exploitatie is daargesteld. — Inzonderheid heeft men zich verbaasd, dat de regering in 1861 reeds 25 tonnen voor den bouw der bruggen zal willen besteden, en er waren leden, die dit niet mogelijk achtten. Ook is men verrast door de begrooting voor den bouw van de brug te Culemborg, gesteld op ruim 7 millioenen, terwijl de waterstaat den overgang op dat punt onmogelijk acht, en wenscht, dat men daarop terug zal komen.

Ook de som van een millioen voor het kanaal door Zuid-Beveland heeft de aandacht getrokken, omdat daarmede het sluiten eener overeenkomst wegens het indijken van de aanwassen aan de Ooster-Schelde zou worden vooruitgeloopen. Volgens het verslag heeft men vrij eenparig verklaard, dat de goede beginselen van geldelijk beheer uit het oog zouden worden verloren, indien de uitgaven voor de spoorwegen op zulk een losssen voet werden goedgekeurd, als nu door de regering is voorgedragen.

Bij die materiele kwestie vergeet men evenwel niet geheel en al de meer intellektuele, en vooral het hooger onderwijs wordt door velen besproken. Men beklaagt zich, dat daaraan de zorg niet gewijd wordt, die het verdient en sommigen willen de oorzaak hiervan zoeken in gebrek aan vereischte geschiktheid bij het personeel van het departement van Binnenlandsche zaken, dat meer bijzonder met de behartiging dier hoogstgewigtige aangelegenheid is belast.

Ook vormt het thans een punt van kwestie of de toelating tot de Akademien, nu het staats-examen is afgeschaft, wel met de wenschelijke eenvormigheid plaats heeft. In Leyden bijvoorbeeld handhaaft professor Cobet met de uiterste gestrengheid het programma voor het admissie examen, met dat gevolg, dat een aantal jongelieden, die zich als Akademie-burger aangaven, werd afgewezen. Dat zich op genoemden professor voor weinige weken de studerende jongelingschap wreekte, was niet te verwonderen; professor had eene ontmoeting met eenigen van hen, die hem lang in het geheugen zal blijven . . . . maar de afgewezenen op het admissie- en op andere examens verwierven er geen bewijs van toelating door.

Hoofdstuk VI en VII, de eere-diensten betreffende, zijn als altijd te onbeduidend om er iets van te zeggen. De Marine verkeert onder het bestuur van den jovialen minister Lotsy ongeveer in denzelfden toestand, waarin zij zich bevond onder zijne voorgangers, die minder joviaal waren: zij kost veel geld, dit jaar weder ƒ 114.654 meer dan het vorige, en toch beantwoordt zij niet aan de eischen eener deugdelijke marine.

Onze nationale schuld wordt bij voortduring verminderd, maar er kunnen nog wel eenige eeuwen verstrijken, eer zij geheel kan zijn geamortiseerd: hoofdstuk IX A. waarin de renten staan uitgetrokken, vordert nog altijd een bedrag van meer dan 35 ½ millioen. Over de kosten, die het departement van oorlog vereischt, waarvoor de uitgaven steeds klimmen, wordt bij voortduring geklaagd, ditmaal ook, omdat de vermeerdering niet het gevolg is eener verbetering van den verdedigingstoestand, maar ook aan de aktieve strijdkrachten grootere uitbreiding is gegeven. Het cijfer voor oorlog bedraagt 13 millioen.

Omtrent de kolonien schreef ik reeds; wat de middelen aangaat, zij renderen voortdurend goed, maar er staat tegenover, dat de belastingen zwaar drukken, inzonderheid de accijnsen. Thans is door de regering eene herziening voorgedragen op het binnenlandsch gedistilleerd; eene wijziging van den accijns op het geslagt is nog altijd hangende, maar die omtrent de brandstoffen, waaraan het meeste behoefte is, blijft nog altijd uit. Toch is het eene waarheid, dat voor steenkolen ten gevolge der belasting juist driemaal meer betaald wordt, dan hunne waarde zonder belasting zou zijn. Van Regeringswege is nu ook ingekomen eene voordragt tot herziening van de wet op de posterijen, en men mag hopen, dat men langs dezen weg tot het uniform port van 5 centen geraken zal.

Omtrent andere ingediende wetten van minder belang zal ik thans niet spreken; zij blijven toch voorloopig buiten behandeling.

Amsterdam, 8 November. De *Kölnische Zeitung* bevat onder de Berlijnsche berigten het volgende:

„De Nederlandsche handelsstand, die handel drijft met Pruissen, blijkt geheel het Prussische plan aangaande de aansluiting van den Nederlandschen Rhijnspoorweg, over Nijmegen in de rigting op Kleef, met de Pruissische spoorwegen. Ook de beide Nederlandsche Kamers stemmen voor die rigting, en evenwel leed het voorstel schipbreuk door den tegenstand van den Minister van Financien. Bij zoodanige hardnekkigheid zouden er, zoo schrijft men ons, krachtige middelen van den kant van Pruissen moeten worden aangewend, en men zou dáármede moeten aanvangen, de aansluiting bij Venlo, waarvoor de heer van Hall zeer ijvert, te weigeren, totdat deze gestrenge heer wat meer toegevend is geworden."

— Men berigt ons uit Haarlem:

„De beroemde Teylers stichting met al hare aanhoorigheden hier ter stede, heeft dezer dagen een aanval ondergaan, welke haar met niet minder dan algeheele vernietiging dreigde. Eenige personen namelijk, uit Overijssel en Drenthe, beweerden bloedverwanten en naaste erfgenamen te zijn van den heer Teyler, en waren tot de ontdekking gekomen, dat zijn testament, in 1785 hier met den dood bevestigd, en waarbij al zijne stichtingen zijn geregeld, geene eigentlijke erfstelling bevatte en mitsdien volgens het oud hollandsche regt zouden zijn nietig. Zij hadden op dien grond voor de arrondissements-regtbank alhier tegen direkteuren van Teylers stichting eene regtsvordering ingesteld tot vernietiging van zijn testament, afgifte en rekening en verantwoording zijner nalatenschap.

„Mr. A. de Pinto van 's Hage trad op voor de eischers om dezen eisch te regtvaardigen, doch werd voor de gedaagde direkteuren bestreden door mr. A. S. van Nierop, van Amsterdam, die in de eerste plaats betoogde, dat de ingeroepen bloedverwantschap volstrekt niet was bewezen; ten tweede, dat de aktie zou zijn verjaard, en ten derde dat het testament wel eene erfstelling bevatte, nl. die der fundatie, welke volgens het oud hollandsche regt als regtspersoon en erfgenaam kon ingesteld worden, terwijl ook dat regt geene nietigheid kende als de strenge leer der romeinsche erfstelling zou mede brengen.

De arrondissements-regtbank heeft, overeenkomstig de konklusie van het O. M., het eerste punt aangenomen, zonder de overige te onderzoeken, en mitsdien den eisch ontzegd, met de kosten."

Leyden, 8 November. Het munt-en penning-kabinet der hoogeschool heeft eene hoogst belangrijke aanwinst bekomen door een geschenk van de Fransche regering, bestaande uit niet minder dan honderd negen en vijftig medailles, geslagen tusschen de jaren 1830 en 1858 en wel: 1°. op de belangrijkste voorvallen op het gebied der staatkunde, van de wetenschappen en de nijverheid van dat tijdvak; 2° uit eeremedailles zoowel uit den tijd van Koning Lodewijk Filips, als uit die der republiek en van Keizer Napoleon III.

De reeks, chronologisch op het kabinet gerangschikt, biedt een overzigt aan van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Fransche geschiedenis van den jongsten tijd, terwijl de uitstekende grootschheid en fraaiheid van de meeste dezer monumenten het kunstkeurig oog nog veel aangenamer aandoet dan de reeds zoo fraaije medailles der andere Fransche Koningen, ook der latere (Lodewijk XVIII en Karel X), ja zelfs dan die uit het tijdvak van het eerste keizerrijk. Hoezeer steken zulke werkstukken der eerste kunstenaars van onzen tijd af bij de barbaarsche gouden, zilveren en koperen munten van den Keizer van Marokko, welke het kabinet mede in den allerlaatsten tijd, uit Tanger, ten geschenke mogt bekomen. Daarentegen rust het oog met het grootste welgevallen op eenige Mexicaansche medailles uit het laatste vierde deel der vorige eeuw, geschonken, met een aantal zilveren en koperen munten van de verschillende staten der Mexicaansche republiek, alsmede van wijlen Keizer Iturbide, door den Nederl. konsul-generaal in Mexico en voor weinige weken bij het kabinet ontvangen.

LUXEMBURG.

De nieuwe luxemburgsche regering betreedt den liberalen weg. Zij heeft eene kommissie benoemd tot herziening der groothertogelijke verordeningen van 1856, die aan alle vrijheden in dat landje den doodsteek gaven. De leden dezer kommissie behooren tot de voormalige oppositie in de statenvergadering. Voorts heeft zij besloten dat de heer Augustin, de gewezen minister van staat, die de betrekking van regeringskommissaris bij den Guillaume-Luxembourg-spoorweg, met eene bezoldiging van 6000 fr., had gekregen, als zoodanig zal ontslagen worden; gij weet dat tegen het begeven van dien post veel klagten zijn gerezen.

BELGIE.

Volgens het brusselsche weekblad de *Verbroedering* heeft het bureau van het jongste letterkundig kongres den volgenden brief aan den belgischen minister van binnenlandsche zaken gerigt:

„Wij hebben de eer Uwe Excellentie, namens het VIde nederlandsch taal- en letterkundig kongres, dank te betuigen èn voor hetgeen Uwe Excellentie in het algemeen tot opluistering van dat kongres wel heeft gelieven te doen, èn bepaaldelijk voor de aanzienlijke boekgeschenken, welke het kongres van wege Uwe Excellentie zijn aangeboden.

„Hoewel wij, Nederlanders, reeds sedert lang in den minister Rogier erkennen den voorstander van al wat edel en goed is, den beschermer van kunsten en wetenschappen, stellen wij dit hernieuwd bewijs van Uwer Excellentie's ingenomenheid met de nederlandsche letterkunde op den hoogsten prijs; dit te meer, omdat wij daarin ook vermeenen te zien eene waardeering onzer pogingen, om de nederlandsche taalkongressen te doen zijn blijvende gedenkteekenen van den vooruitgang en bloei van Nederlands taal en letterkunde.

„Wij zullen ons de vrijheid veroorloven, Uwe Excellentie binnen kort een exemplaar aan te bieden der handelingen van het genoemde kongres, waaruit Uwe Excellentie de overtuiging zal erlangen, dat de dagen van den 11 12 en 13 Sept. ll., niet slechts vruchtbaar geweest zijn voor onze taal- en letterkunde, maar ook bovenal daarom merkwaardig, omdat zij, naar ons bescheiden oordeel, in hooge mate zullen hebben bijgedragen, om den vriendschapsband tusschen Belg en Bataaf naauwer toe te halen.

ENGELAND.

Londen, 10 Nov. Wij vernemen dat er een nieuwe ridderorde zal worden ingesteld, opzettelijk voor diensten in Indie bewezen. 't Wordt tijd dat Indie zijn deel van de lintjes krijgt. Maar een opmerker kan niet nalaten te zeggen, dat als de Kompagnie in haar bestuur ondersteund ware geweest, door zulke onderscheidingen ter harer beschikking te hebben, we thans in beter verhouding dan nu tot onze betrekkingen in de Oost zouden staan. De Kompagnie had het moeijelijke werk en wat er verkeerd ging kwam ten haren laste, en over koninklijke gunsten had ze geen de minste beschikking. *Nous avons changé tout cela.* De Koningin heeft zich met Indie belast, en het is billijk en eigenaardig, dat haar genadige invloed door elk gedeelte van het rijk, hoe klein ook, gevoeld worde, en haar zonneschijn valle op ieder, die onderscheiding verdient. Wij begroeten zulke daden van koninklijke genade met de opregtste dankbaarheid; en ofschoon wij het betreuren, dat ze niet reeds voor vele jaren werden verleend, zijn we niet o gevoelig voor de voordeelen, die daaruit nu moeten voortvloeijen. Beter laat dan nooit.

Londen, 5 November. Het volgende plan van opligterij, die tot een nieuwen tak behoort, wordt door den *Times* medegedeeld. Eene firma in Havana (de naam wordt niet genoemd haalde den kapitein van een door haar bevracht schip, door middel van geld, over, om vrachtbrieven te teekenen voor eene groote hoeveelheid produkten, die *niet* gescheept zouden worden, en verbond de kapitein zich schip en lading te doen stranden. De vrachtbrieven in handen hebbende, trok de Havana-firma op een zeer geacht Londensch huis, waarmede het vroeger betrekkingen onderhield, en was in staat de wissels te plaatsen door er de vrachtbrieven bij te voegen. De lading, die in de op bovengemelde wijze vervaardigde vrachtbrieven voorkwam, werd te Londen verzekerd, doch de kapitein kreeg op zee berouw, bragt het schip te Londen en openbaarde de geheele handeling.

— De engelsche konsul-generaal in Aegypte heeft aan het engelsche gouvernement opgave doen toekomen van de paardenveiling, die den 10 December ek. in het paleis van Abassaia, nabij Kairo, zal gehouden worden, en van groot belang wordt geacht voor liefhebbers van paarden. Er zijn 33 arabische en 52 aegyptische hengsten. Een der eersten gold vroeger £ 4000 (ƒ48,000); vervolgens 137 arabische en syrische merries en 2 aegyptische, benevens 110 arabische veulens.

—De reeds aangekondigde verloving van Princes Alice met een prins van Hessen-Darmstadt schijnt evenmin te zullen doorgaan als de vroeger voorgestelde met den prins van Oranje, ten minste ze wordt in de half officiele bladen tegen-gesproken.

Pauvre Alice, consolez-vous!

— De Iersche pers is sedert eenigen tijd opgevuld met vijandige artikelen tegen de Britsche regering en hoogst vleijende uitdrukkingen jegens Frankrijk, vergezeld van een beroep op den keizer der Franschen, om hen van de Engelsche onderdrukking te verlossen. Dr. Cullen hield in de vorige week in de groote kerk te Dublin, bij gelegenheid van het requiem voor de onlangs gesneuvelde Iersche soldaten, eene predikatie, die alles behalve vleijend voor het Engelsche gouvernement was. Volgens het orgaan van gemelden heer, heeft eene ultramontaansche kommissie het Sardinische gouvernement de kosten van het verzenden der Iersche brigade naar Ierland gegarandeerd.

Londen, 6 Nov. Een brief uit Haïti deelt mede, dat men in een oud huis aldaar eene buste van lord Nelson heeft gevonden; zij is van wit marmer, doch door den tijd en verwaarloozing eenigzins gevlekt. Nelson wordt er door voorgesteld in zijn admiraals uniform, met vijf dekoratiën op de borst, waarvan een ter herinnering aan den slag van Aboukir, met het opschrift: »Schout-bij-nacht lord Nelson van den Nijl". Eene andere medaille draagt het opschrift: »De Almagtige God heeft harer majesteits roem gezegend". Deze buste werd gevonden op een altaar, gewijd aan de fetiche-eeredienst, waar zij gedurende een halve eeuw werd vereerd als de god der bergstroomen, zoodat vijftig jaren lang de buste van een Engelsch admiraal als een Heidensche godheid werd aangebeden.

— Alvorens in het engelsch weekblad *All the year round* te verschijnen, was de laatste vertelling van C. Dickens, getiteld: *Hunted down*, te New-York afzonderlijk uitgegeven, ten gevolge eener overeenkomst, waarbij de americaansche uitgevers dat voorbijgaand privilegie van zes maanden voor de som van £ 1000 gekocht hadden. Naardien nu de vertelling slechts 10 bladzijden van het engelsch weekschrift beslaat, heeft de heer Dickens dus £ 100 per bladzijde ontvangen, wat voorzeker geen alledaagsch honorarium is. Wat van die hand komt is gewis nooit zonder verdienste, maar de naam doet toch ook veel af.

— Dr. Bradley, te New-York, heeft eene nieuwe methode van telegraferen ontdekt, volgens welke 10,000 woorden per uur kunnen worden overgeseind. Tot nu toe kon men het hoogstens tot 2000 woorden per uur brengen.

FRANKRIJK.

Men leest in het laatste nommer van het Fransche tijdschrift *Cosmos*, het volgende belangrijke berigt:

»Men heeft in de laatste veertien dagen in de haven en op de reede van Cherbourg, aan boord van het stoom-adviesjagt *le Dauphin*, gekommandeerd door den fregatkapitein Dumas, de proef genomen van de elektrische verlichting, door middel van de magneto-elektrische machine, en de zich-zelf regelende lamp van den heer Serrin. De proeven hadden een drieledig doel: een uitgebreid en sterk licht op de kust te doen vallen, den loop van het schip op een grooten afstand naar voren te verlichten, ten einde elke botsing onmogelijk te maken, en eindelijk telegrafische seinen in zee te wisselen, of de aan de getallen van het signaalboek beantwoordende bevelen zoo ver mogelijk over te brengen. Het was te vreezen: 1°. dat, bij de beperktheid der ruimte aan boord, het moeijelijk zoude zijn, plaats voor de machine te vinden; 2°. dat, om de machine te doen werken, eene te groote beweegkracht zoude vereischt worden: 3°. eindelijk, dat de slingerende en stampende beweging van het schip de voortdurende en regelmatige werking der elektrische lamp zoude verhinderen.

»Haasten wij ons te zeggen, dat op de menigvuldige togten van de *Dauphin* in volle zee, geene dezer

zwarigheden verwezenlijkt is. De groote, maar beknopt ingerigte machine heeft gemakkelijk hare plaats gevonden; zij is zonder moeite in beweging gebragt; zij heeft hare volle snelheid bereikt; zij heeft het maximum harer stoomsterkte gegeven, onder de werking van een der kleine nevencylinders der stoommachine. Dei lamp eindelijk, waar ook opghangen of neergezet, s niet eemmaal uitgedoofd, hoe onstuimig de zee ook was. Haar licht strekte zich tot de grenzen van den horizon uit, en al de schepen, d e zich in de rigting van de as van de *Dauphin*, mits slechts boven den horizon, bevonden, zijn van de tegenwoordigheid van dat schip verwittigd geworden; de getallen van het signaalboek zijn volkomen begrepen; omtrent de verlichting der kust is geen berigt ontvangen. Maar ook te dien aanzien kan de uitkomst niet twijfelachtig zijn. Kortom: de proeven van Cherbourg zijn volkomen gelukt. Zij zullen niet onvruchtbaar zijn, en binnen weinige maanden zal dat krachtige middel van verlichting aan boord van onze groote stoomschepen georganiseerd wezen.

— De protesten van onze bisschoppen tegen de staatkunde des keizers ten opzigte van den paus, duren voort. Een dier geestelijken heeft bij gelegenheid van de lijkdienst voor den generaal Pimodan en zijne wapenbroeders, zich in sterke bewoordingen uitgelaten over de werkeloosheid van de Fransche armee te Rome, over de misdadige houding van onze half officieele dagbladen de *Constitutionnel*, de *Patrie* en de *Pays*; over die drukpers, »die zich behoudend noemt en die verantwoordelijk zal zijn voor de desorganisatie van de geheele wereld; die zich eerlijk en gematigd prijst en die toch het schandelijk bedrijf uitoefent, van dagelijks, ja ieder uur, de ziele te vergiftigen; eene drukpers, sterk in het snoeven enz. enz."

Eene dergelijke taal heeft in de diplomatieke kringen de levendigste ontevredenheid veroorzaakt, maar men durft niet zoo als men wel wilde. Het is evenwel te verwachten, dat die ontevredenheid zich lucht zal geven, zoodra de gelegenheid zich daartoe aanbiedt.

— De Sardinische regering is alles behalve tevreden, dat zij eenige steden in de nabijheid van Rome weder heeft moeten ontruimen. De heer de Cavour heeft dan ook den heer de Thouvenel eene nota doen toekomen, waarin hij te kennen geeft, dat het Sardinische gouvernement toegeeft, maar niet dan op de formeele voorwaarde dat de magt des pausen in de bedoelde steden niet hersteld zal worden; indien die voorwaarde niet wordt aangenomen, dan is de Sardinische regering genoopt te overwegen wat haar te doen staat. Deze laatste uitdrukking zou men als eene belagchelijke bedreiging jegens Frankrijk kunnen aanmerken, indien men de verstandhouding tusschen keizer Napoleon en koning Victor Emanuel niet kende.

ITALIE.

Turijn. 4 Nov. Uit Napels wordt, aangaande de uitreiking van het vaandel aan de Hongaren, het volgende gemeld: De plegtigheid had plaats op het groote plein, dat door het koninklijke paleis, het paleis della Foresteria en de kerk van Franciscus da Paula wordt gevormd. Een altaar was op het plein geplaatst en rondom dit altaar hield een piket Hongaarsche kavallerie eene ruimte open, waarin zich de Hongaarsche bevelhebbers Teleki, Turr en anderen bevonden. Eensklaps deed een gejuich zich hooren, een rijtuig kwam aanrijden en Garibaldi steeg daaruit. Zijn aalmoezenier, Fra Pantaleone, een Siciliaansche monnik, deed de dienst. Deze hield het vaandel in de hand en hield eene redevoering, waarna hij het zegende. Daarna sprak Garibaldi eenige woorden tot zijne krijgsmakkers; zijne stem was zwak en hij scheen zeer bewogen. Een jeugdig meisje, de dochter van Garibaldi, stond naast hem, en was de meter van het vaandel. Na afloop der plegtigheid verscheen de diktator op het balkon en sprak eenige woorden over Hongarije, hij herhaalde aan het volk, dat Hongarije en Italië eenmaal beiden werden onderdrukt; dat Italië bijna onafhankelijk was en het binnen kort geheel zou zijn. Hongarije had hetzelfde regt. Over den paus sprekende, zeide hij:

»De paus is geen Christen. Wat mij betreft, ik stel er roem in, dat ik het ben, want het woord van Christus is een woord van liefde, daar hij is gekomen, om alle menschen vrij te maken van de morele en intellektuele slavernij. De paus doet juist het tegendeel; hij is de grootste tegenstander der vrijheid; hij is de grootste vijand van Italië".

— De sardinische gezant ter Berlijn heeft bij den prokureur-generaal een klagt wegens laster ingediend tegen den verantwoordelijken redakteur van de *Kreuz-Zeitung*, die zich verloofde koning Victor Emanuel „een gekroonde bandiet" te noemen.

RUSLAND.

Uit Petersburg meldt men, dat de minister van oorlog een rapport nopens den staat van het leger heeft openbaar gemaakt, het eerste rapport van dien aard, dat in Rusland het licht ziet; daaruit blijkt, dat het leger thans bestaat uit 850,000 man, met inbegrip der officieren. Voor den oorlog in de Krim bedroeg het 1,140,000 man, terwijl het gedurende dien oorlog bijna verdubbeld werd. De vermindering, vergeleken bij het cijfer van voor den oorlog, is dus aanmerkelijk. Bij het sluiten van den vrede in 1856, heeft de Russische regering het besluit genomen, om het land 3 jaren lang van nieuwe ligtingen vrij te stellen, ten einde het alzoo eene vergoeding te schenken voor de opofferingen, welke het zich in den oorlog had getroost. Deze termijn was reeds in 1859 verstreken, en men verwachtte dus dat de ligtingen nog in den loop van dit jaar, naar gewoonte, zouden plaats hebben; uit gezegd rapport blijkt echter, dat de termijn verlengd is met nog drie jaren en derhalve eindigen zal in 1862. Dit mag men ontegetwijfeld en vredelievend verschijnsel noemen.

TURKIJE.

Uit Konstantinopel wordt van 10 Oct. het volgende gemeld: »De hasnadar hanoum (schatmeesteres van het grootheerlijk paleis) is overleden. Zij laat een vermogen na, hetwelk op 50 millioen piasters (37 millioen francs) wordt geschat, en waarvan de sultan erfgenaam is. Deze hasnadar-hanoum was eene slavin, die in het paleis buitengewoon veel invloed had en meermelen in ministerieele intrigues betrokken was. De nalatenschap komt den sultan meer dan ooit te pas, daar het geld in het paleis zoo schaarsch was, dat dat hij reeds op het punt stond van zijn zilverwerk naar de munt te zenden."

Het bedrag der bezoldiging van de ambtenaren der civiele lijst des sultans zal met 200 millioen pissters worden verminderd.

Prins Couza zal den sultan vragen, om den zetel der regeringskommissie van Fokschani naar Konstantinopel over te brengen. Hij zal tevens vergunning verzoeken om eene Roumunische ridderorde te stichten, met de bevoegdheid om de versierselen daarvan te verleenen.

SYRIE.

Beyruth, 22 Oct. Zoodra de Druzen naar Djebel-ech-Cheik en den Horan waren gevlugt, bleek het reeds duidelijk, dat zij door de Turksche soldaten waren geholpen.

Dien ten gevolge is dan ook aan den Franschen bevelhebber aangezegd, dat hij in het vervolg moet handelen zonder Fuad-pacha te raadplegen.

Het meerendeel der Fransche fabrikanten beschermen de Druzen en trachten generaal de Beaufort over te halen, zooveel mogelijk zijne handelingen te verzachten. Zij doen dit uit dankbaarheid, dat zij niets van den moord en de plundering hebben te lijden gehad.

Sedert de laatste berigten, alhier aangaande de expeditie der Fransche troepen ontvangen, wordt gemeld, dat de Druzen hunne dorpen niet erg verdedigen; volgens hun voorgeven, zijn zij het niet, die de schuld zijn van het gebeurde. De meesten vertrouwen op de Fransche grootmoedigheid en blijven in hunne woonplaatsen. Alleen zij, die werkelijk schuld hebben, nemen de vlugt naar den Horan.

Te Damaskus is de staat van zaken niet zeer geruststellend. Er worden brandbrieven aangeplakt en er hebben dikwijls konflikten plaats. De oude Turksche partij, welke den moord der Christenen op allerlei wijze zoekt te bevorderen, heeft belet, dat Abd-el-kader naar Zahle ging, waar hem eene plegtige ontvangst door de Fransche troepen wachtende was.

Goed ingelichte personen melden, dat, wanneer de winter zal zijn genaderd, generaal de Beaufort de uiterste zijden van den driehoek, die door Beyruth, Etteddin en Zahle wordt gevormd, door het geheele expeditiekorps zal doen bezetten. Deze drie positiën zijn zeer gewigtig, omdat men daardoor het geheele land, waar de Druzen wonen, zal kunnen overwaken en de door de internationale kommissie te nemen maatregelen vergemakkelijken.

Met de laatste post is alhier aangekomen een priester, die het bedrag der kollekte voor de Christenen in Syrië bij zich heeft.

BRITSCH-INDIE.

Onlangs ontvingen wij de verrassende tijding, dat de P. en O. Comp. haar voornemen bekend gemaakt heeft, om na 1 Januarij hare vrachten weder te verhoogen.

Het is inderdaad moeijelijk aan de onbeschaamdheid dier maatschappij onze opregte bewondering te ontzeggen.

Talloos zijn de klagten, die in den laatsten tijd door de reizigers zijn aangeheven, over de slechte behandeling en verpleging aan boord van die vroeger en met regt geprezene stoomschepen. Maar de P. en O. Comp. spot daarmede en verhoogt nog daarenboven hare vrachten. Gelukkig dat ook hier uitkomst is, daar, hoewel wij nog geen prospektus zagen, het zeker schijnt, dat er eene nieuwe stoomvaartlijn tusschen Indië en Europa zal aangelegd worden. Naar het schijnt is het ontwerp van eene fransch-engelsche Maatschappij, van wier kapitaal de intrest à 5% door den keizer gewaarborgd en die daarenboven een subsidie van 300/m. £'s jaars voor het overbrengen der mail betaalt.

Het passagegeld van Ceylon naar Engeland is op 50£ gesteld en van andere plaatsen uit Indie naar evenredigheid meerder of minder, voor welke som men het benoodigde ontvangt, behalve de dranken, waarvoor afzonderlijk betaald wordt. Het hoofdstation te Ceylon zal Colombo wezen, waar de Compagnie een drijvende breekwater volgens een nieuw systeem zal leggen, waardoor de schepen aldaar bij alle mogelijke winden eene veilige reede zullen hebben.

Van Colombo gaan de schepen naar Madras door het Paumben Kanaal (Palks straat), waardoor twee dagen stoomens gewonnen worden.

Over de nieuwe onderneming kan slechts eene meening bestaan, afkeerig als ieder is van de bestaande P. en O. Comp., en wenschen wij haar dan ook allen mogelijken voorspoed en aanmoediging van het reizend publiek.

AMERICA.

De poging van den americaanschen luchtreiziger, dr. Lowe, om het een ballon uit America naar Engeland over te vliegen, is althans voor het oogenblik mislukt. Terwijl men namelijk bezig was den luchtbol, die reeds 450,000 kubiek voet gas had ingezwolgen, nog eene zekere hoeveelheid in te blazen, en terwijl 125 man de *City of New-York* in bedwang hielden, wachtende op het oogenblik dat de reizigers in het bootje zouden stappen, barstte eensklaps de ballon van boven tot beneden in twee helften en stroomde het gas naar alle kanten uit. De stof, waaruit het reuzengevaarte was zamengesteld, schijnt dus niet sterk genoeg geweest te zijn, om de persing van het gas te kunnen weêrstaan.

Uittreksel uit het Verslag van het XVde Landhuishoudkundig Kongres,

gehouden te Amersfoort, Junij 1860.

(Afdeeling: koloniale landbouw.)

N°. 112. *Uitbreiding der Kakao-kultuur.* De *Voorzitter* beschouwt de kakao-kultuur als van zeer groot belang voor den planter en den handel, en heeft opgemerkt, dat deze het best kan slagen in alluvialen grond, gelijk in Suriname en Venezuela; bij beteurt het echter, dat men zich in Suriname slechts toelegt op de kultuur van de zoogenaamde wilde soort (*sylvestra*), en wenschte liever, dat die van Carraccas (*cultivada*), ook in Suriname gekultiveerd werd, daar deze, even gemakkelijk van kultuur, grooter en schooner pitten oplevert, waarvoor men op de verschill[...] markten veel hooger prijs kan bedingen, naardien die soort kakao aangenamer en geuriger van smaak is; het uiterlijk ver[...] bestaat voornamelijk hierin, dat de Surinaamsche een gele[...] loenvormigen buitenbast heeft, terwijl de schors van die van [Ca]raccas eene purperroode kleur heeft.

De heer *Gramberg* deelt aan de vergadering nog mede, d[...] kakao door de Portugezen ook op de kust van Guinea is o[...] bragt en aldaar in groote hoeveelheid voorhanden is.

(De heer *J. Copijn* te Suriname deelt in de aan het Ko[ngres] toegezonden missive omtrent de kakao-kultuur in Suriname mede, dat door hem met goed gevolg in kappewierieland [...] ven zijn genomen met het planten van *jonge boomen*, verder de gewoonte van sommigen, om drie of meer pitten bij elk[...] te zaaijen, is af te keuren, daar de boomen in dat geval bij opwassen elkander verdringen en benadeelen, zoodat het be[...] slechts ééne pit te zaaijen. In het algemeen raadt hij de ka[kao-] kultuur sterk aan, als zeer weinig arbeid vereischende, iets, [...] vooral in koloniën, eene groote aanbeveling is.)

N°. 113. *Weinige ontwikkeling der veeteelt op Java.* De *Voor[zitter]* gelooft, dat de mindere ontwikkeling der veeteelt op Java gede[...] lijk is toe te schrijven aan het gemis van goede grassoorten. [...] *guinea-gras*, dat aldaar steeds als het voortreffelijkste word[t ge]schouwd, moet echter onderdoen voor het *para-gras*, door [...] Humboldt *Panicum jumentorum* genoemd, afkomstig uit Par[a] Brazilië. Deze voortreffelijke grassoort is in 1846 van Guadel[oupe] naar Suriname overgebragt door de Luitenants ter zee *van R[...]* en *Wolfson*; in het verslag hunner reize wordt daarvan gew[aagd] op bladzijde 118. Het groeit niet als het guinea-gras spichtig, maar aan den stengel heeft het blaadjes; zoo welig is daarva[n de] groei, dat het elke maand één el hoog kan worden afgema[aid;] het is door het vee zeer gewild, zeer saprijk en bevorderlijk v[oor] de melkgeving. Wegens de goede eigenschappen van deze g[ras]soort heeft spreker getracht ook Java daarvan te voorzien, w[aar]toe hij in 1849 eene bezending plantjes in eene overdekte kist [uit] Suriname, via Nederland, heeft verzonden, maar die alda[ar in] gebroken staat is aangekomen; vervolgens heeft hij in 1854 [den] Minister van Koloniën aangeboden om eenige plantjes hier te la[nde] aangekweekt bij opvolging te leveren, om naar Java te verzen[den;] doch op het advies deswege door den Minister bij een bev[oeg]den natuurkundige ingewonnen, achtte deze het onnoodig van [dit] aanbod gebruik te maken. Later heeft hij eenig zaad van [deze] grassoort, in brieven, naar Java verzonden, waar het in [het] Damaksche bij Glappan goed moet zijn opgekomen; evenw[el is] hem ten gevolge der verplaatsing van den persoon, die het uitgezaaid, niet gemeld wat daarvan verder is geworden. [Het] zoude, zijns inziens, zeer belangrijk zijn, indien men op de[ze] of andere wijze daaromtrent iets kon vernemen, of nieuwe pro[even] daarmede doen, daar het naar zijne overtuiging door geene an[dere] grassoort als veevoeder kan worden overtroffen.

De heer *Gramberg* verzoekt, ofschoon het niet regtstreeks [tot] de beantwoording dezer vraag behoort, eenige mededeelinge[n te] mogen doen omtrent den veestapel aan de kust van Guinea, [en] deelt daarop aan de vergadering mede, dat deze ook alda[ar in] zeer treurigen toestand is, vooral aan de Boven-Goudkust, w[aar] het hoornvee klein van stuk is, weinig melk en slecht vlee[sch] oplevert, niettegenstaande het zoo gunstig bekende guinea-[gras] er zoo overvloedig groeit. De oorzaak hiervan ligt voorname[lijk] in verwaarloozing van het vee en het laten grazen op slechte g[ron]den. De beste weiden en het geschiktste veevoeder vindt [men] aan de Beneden-Goudkust en bij de golf van Benin, ook op k[leinen] ten afstand van de onmiddelijke strandlijn.

De heer *Sloet tot Oldhuis* merkt op, dat de mindere ontwik[ke]ling der veeteelt op Java, behalve aan andere oorzaken, oo[k] toe te schrijven aan de weinige zorg voor het vee in het algem[een.] Hij wenscht dus, dat men zich aldaar meer daarop moge [...] toeleggen en stelt voor ter beantwoording dezer vraag te verkla[ren,] dat men eene meerdere zorg voor den veestapel op Java zeer w[en]schelijk acht.

No. 108. *Guano in onze bezittingen.* *De voorzitter* merkt [op,] dat, zoo als bekend is, Nederland de volgende eilanden in W[est-] Indiën bezit: Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, St. M[ar]tin en Saba; in de nabijheid der beide eerstgenoemden liggen [de] eilandjes Klein-Curaçao en Klein-Bonaire, en, op omstre[eks] dertig mijlen bezuiden St. Eustatius, het Aves-eiland, dat [van] oudsher bekend staat als eene onderhoorigheid van St. Eust[atius] te zijn. Sedert drie à vier jaren is daaromtrent echter een [ge]schil hangende tusschen Venezuela en Nederland. Intusschen h[eb]ben Noord-Americaansche guano-exploiteurs zich gedurende [de] laatste twee jaren van het Vogelen-eiland feitelijk meester [ge]maakt, en, ofschoon onzerzijds gewaarschuwd, dat het Ne[der]landsch domein is, hebben zij toch niet opgehouden van d[aar] menige lading mestspecie te vervoeren, die óf guano, óf phosp[hor]zure kalk wordt genoemd, naar gelang er van de eene of and[ere] stof meer bestanddeelen in die specie gevonden worden. De p[hos]phorzure kalk doet zich daar voor als eene steensoort. Kalks[teen] is ook overvloedig aanwezig op de Curaçaosche eilanden, mog[elijk] is het dus wel der moeite waard om die eens, in verband [met] haren kennelijk dierlijken oorsprong, op verschillende plaatsen [na] te gaan en scheikundig te onderzoeken; de bedoelde kalksteen schijnt in Noord-America geldswaarde genoeg te bezitten, om [her]waarts met voordeel ter markt te worden gebragt. Op de [...] oude zeekaarten van Curaçao komt het eilandje Klein-Cura[çao] als landverkenning steeds voor met eene groote hoeveelheid d[aar] boven vliegende zeevogels: het is dus denkbaar, dat aldaar [vo]gelen-excrement ten grondslag ligt.

In eene aan het kongres toegezonden missive deelt de h[eer] *Teenstra* te Ulrum (provincie Groningen) mede, dat de Aves[-ei]landen (*Bird-Islands*, *Vogeleilanden*), die hij voor 27 ja[ren] bezocht heeft, destijds zeer rijk waren aan zeevogels, voo[ral] aan zoogenaamde *boebi's*, eene soort van zeemeeuwen; bij [...] dus een nader onderzoek aldaar naar vogel-guano zeer w[en]schelijk beschouwen. Deze eilanden, ruim acht geographische m[ij]len zuid-oostelijk van Bonaire gelegen, zijn onbewoonde, onvruc[ht]bare rotsen en vogelklippen, uit twee groepen bestaande, [...]rium twee mijlen van elkander liggen, de oostelijke groep h[eeft] een rif, hetwelk vier mijlen noordwaarts loopt, terwijl een [der]gelijk rif bij de westelijke groep zich in diezelfde rigting zes m[ij]len uitstrekt. Zeven en eene halve mijl oostelijk van de Aves-eil[an]den liggen de *Roques*, eene dergelijke soort van rotsen, welke z[ich] van het zuiden naar het noorden drie, en, van het oosten n[aar] het westen, bijna zes mijlen uitsrekken. Sedert het jaar 18[...] toen hij deze eilanden bezocht heeft, zijn zij in belangrijkheid [toe]genomen door verbetering van de daar aangelegde zoutpan[nen;] men vindt er veel visch en schildpadden, en er groeit ook een [we]nig hout en gras. Nu en dan houden zich eenige visschers [...] op; er is eene goede ankerplaats en zij liggen in de nabijheid [van] La Guayra en Porte Cabello; de republiek Venezuela maakt [aan]spraak op het bezit dier eilanden. Wat echter de Aves-eilanden [be]treft, deze behooren ongetwijfeld tot het Nederlandsche eiland Cura[çao.] Omtrent de Orcbille, eene groep eilanden vijf en eene halve [...] van de Roques gelegen, bestaat er ook onzekerheid of deze [aan] Curaçao, en alzoo aan Nederland, dan wel aan Venezuela of Spanje behooren. Deze insgelijks onbewoonde klippen worden d[oor] vele zeevogels bezocht; de Columbianen voeren van daar steeds [eene] groote hoeveelheid vogeleijeren aan. Een nader onderzoek naar vogelguano op de hierboven vermelde eilanden komt dus den [in]zender dezer missive zeer wenschelijk voor, even als dat naar vledermuizen-guano, vermeld in No. 106.

De *Voorzitter* en de heer van *Rees* merkten echter hierop [aan,] dat Nederland op de genoemde eilanden en klippen geen regt [van] eigendom kan doen gelden.

De heer *Sloet tot Oldhuis* deelt geheel het verlangen derge[nen,] die een naauwkeurig onderzoek der vogel-guanoproduktie in o[nze] koloniën zouden wenschen. Sommige kultures putten den gr[ond] allengs uit, zoodat het noodig zal worden de teelkracht daa[rvan] te herstellen. Eene menigte onbewoonde eilanden in den O[ost-] Indischen archipel zullen waarschijnlijk sints eeuwen door vogelen bezeten zijn. De ontdekking van guano zou ook le[iden] tot vermeerderde scheepvaart, en door het onderzoek naar de gu[ano] zoude men van zelf er toe gebragt worden, om ook verder [den] natuurlijken rijkdom der eilanden in onze Oost- en West-Indi[sche] bezittingen na te vorschen, zoodat het ook uit een mineralogisch [oog]punt is aan te bevelen.

De heer *van Rees* kan aan de leden der vergadering de verzekering geven, dat zich op *Klein-Aves* veel vogelguano bevindt, en tevens bij ondervinding verklaren, dat zulks het geval is op *Nusa Baron*, op de zuidkust van *Blieger*, residentie *Bezoeki*, (op Java) alwaar hij Sekretaris is geweest. De Javanen voeren op zekere tijden des jaars eijeren aan, die zij van nabij gelegen eilandjes halen. Daar ware dus vermoedelijk ook vogelguano te vinden.

De heer *F. A. Enklaar* zegt, dat volgens eene mededeeling van den heer W. L. van Guericke, oud-resident van Ternate thans te Arnhem woonachtig, de guano gevonden wordt in de afdeeling *Gorontalo* op *Celebes* en wel voornamelijk op de eilanden, die in de bogt van *Tomini* gelegen zijn bij *Paguat*. Ook op het eiland *Morotai*, gelegen ten noord-oosten van *Halmaheira* bij *Ternate*. Op Java vindt men veel guano in de grotten, waar vledermuizen nestelen.

Het resultaat der diskussiën over deze vraag is geweest, dat men zal voorstellen op de Algemeene Vergadering, om van wege het Kongres het onderzoek der guano-produktie op de bovengenoemde eilanden in onze koloniën aan de Regering aan te bevelen.

No. 109. *Vledermuizen guano.* De *Voorzitter* deelt mede, dat hij omtrent de aanwezigheid van vledermuizen-guano op Java niets kan mededeelen, doch dat hij, ruim 36 jaar geleden, op het eiland Aruba zekere grot bezocht heeft, gelegen aan de n. o. zijde halfweg de *Fontein* en de *Oostpunt*. Deze grot was talrijk bevolkt met vledermuizen en dik bedekt met hunne uitwerpselen; destijds kende men in die streek nog geene waarde toe aan mestspecie, doch later, en wel na 1836, toen er, op last van den genialen schepper van het kultuur-stelsel in Oost-Indiën, den Minister van den Bosch, nieuwe kulturen op Curaçao beproefd zijn geworden, en men van lieverlede is gaan inzien, dat mestspecie eenige waarde had. Spreker heeft meermalen over guano gesproken met Engelsche en Noord Americaansche schippers, die ze plagten op te zoeken om er hun voordeel mede te doen, en die hem de volgende empirische handgreep hebben medegedeeld om die stof te onderzoeken. Over eenige drooge guano, in de palm der hand gelegd, strooit men wat drooge kalk en bevochtigt dan die beide bestanddeelen met wat water; laat zich dan eene sterke ammoniaklucht ruiken, dan is die guano geschikt om ingeladen te worden en boven de minder ruikende te verkiezen.

De heer *F. A. Enklaar* legt aan de vergadering eene schriftelijke mededeeling over den heer H. W. van Waalj te Djokjokarta (te vinden in den *Vriend van den Landman* XVe Jaargang 1851, bl. 221 en 222) van den volgenden inhoud:

» Veel heb ik over de guano gelezen, waardoor mijne aandacht op de menigvuldige uitwerpselen der vledermuizen gevestigd werd, welke meststof men op dit eiland in duistere holen, grotten, ruïnes, en dergelijke geïsoleerde gebouwen, zooals kerken, moskeeën en dergelijken, in massa aantreft. Wegens gebrek aan scheikundige kennis, heb ik deze stoffen niet wetenschappelijk kunnen onderzoeken, weshalve mij niet anders overbleef dan hiermede proeven te nemen, welke mijne verwachting ver hebben overtroffen. Verbazend was de werking daarvan, vooral op bladgewassen, als: op nopal, tabak enz.; waarschijnlijk is zij ook geschikt voor wortelgewassen. Voor granen en bloemen moet zij omzigtig en spaarzaam gebruikt worden, omdat de planten te sterk in het loof schieten, veel stroo, maar weinig bloem en zaad geven. Vledermuizenmest overtreft alle andere mij bekende meststoffen in kracht; men heeft er op gerioolden grond slechts weinig van noodig, waarop zij goed onder- en doorgebouwd wordt. Gelukkig hij, die in zijne nabijheid zulk eene grot of ruïne heeft, want verre verwijderd vordert het transport groote kosten."

Omtrent deze vraag wordt beloten voor te stellen, om een onderzoek der vledermuizen-guano mede aan de Regering aan te bevelen (1).

De heer *Sloet tot Oldhuis* deelt ook nog mede, dat hem is toegezegd door den heer *F. H. W. Kuijpers* te Zwolle eene mededeeling over de vledermuizen-guano en hare legplaatsen, welke nader zal toegezonden worden aan het Bestuur.

De bovenvermelde mededeeling van den heer *F. H. W. Kuijpers*, later bij het Bestuur ingekomen, is van den volgenden inhoud.

In het oostelijk gedeelte van Java, alsook op het eiland Madura, waarvan de geologische formatie als eene voortzetting van die van Java beschouwd wordt, treft men veelvuldig banken van overgangs-kalk aan, doorboord van diepe en donkere holen of gangen, sedert eeuwen door tallooze heiren van vledermuizen bewoond. Ten gevolge daarvan zijn de bodems dier holen meestal met eene dikke laag, in meerderen of minderen graad vergane uitwerpselen dezer dieren, d. i. met de aldus genaamde vledermuizen-guano, bedekt.

Sedert lang reeds had men daarop het oog gevestigd. In 1837 is, op last van het Indische gouvernement, op onderscheidene plaatsen een onderzoek naar de aanwezige vledermuizen-guano ingesteld, welk onderzoek echter zeer oppervlakkig en met geringe hulpmiddelen is in het werk gesteld, voornamelijk met het oog op de salpeter-fabrikatie, waartoe de guano eene uitmuntende grondstof oplevert. Van die salpeterbereiding is echter weinig of niets tot stand gekomen. Bij die gelegenheid zijn de volgende plaatsen bezocht en opgenomen.

Residentie Kediri.

1o. Eene kloof bij de dessa Kabattang in het regentschap *Trengalek*, aanwezig in een loodregt staanden rotswand, welke zich op de steile helling van den berg *Kabattang* ongeveer 150 voet hoog verheft. De bodem der grot heeft eene oppervlakte van nagenoeg 500 vierk. voeten; de opening is 5½ voet hoog en 3½ voet breed en bevindt zich op 10 voet boven den teen van den rotswand. De bodem dezer grot is met eene 2 voeten dikke laag uitwerpselen van vleêrmuizen bedekt, welke men berekende een inhoud van ongeveer 1000 kubiek voet te bevatten.

2o. De grot *Munjangan*, op het land *Trengalek*, ongeveer 20 palen of 6 à 7 uren gaans van de vorige, bevindt zich in eene 400 voet hooge rots, aan welker voet een riviertje stroomt. Het gedeelte der grot, hetwelk men onderzoeken kon, had eene vlakken inhoud, geschat op 300 vierk. voeten.

3o. Honderd voet hooger vond men boven deze grot eene tweede van ongeveer dezelfde kapaciteit.

4o. In het distrikt Kampok, eenige palen van de dessa Godong, aan de helling eens bergs, is eene kloof van 8 à 10 voet breedte en ongeveer 25 voet lengte, eindigende in twee smalle gangen van 4 à 5 voet breedte en 20 voet lengte. Men schatte den vlakken inhoud van den bodem op 400 vierk. voeten en dien van de 2 voet dikke mestlaag op ongeveer 600 kub. voet.

Residentie Madioen.

1o. Op vier palen ten o. n. o. van de dessa Ponorogo, de grot Boong, in een diep ravijn; de vlakke inhoud is 100 vierk. voet, de mestlaag is dik 1½ voet en de inhoud 100 kub. voet.

2o. De grot Bedulli op 5 palen afstands van de eerste, mede in een ravijn gelegen, bevat nagenoeg 200 kub. voet mestspecie. De vleêrmuizen hadden echter toenmaals beide grotten verlaten.

3o. Een hol in het gebergte, op ongeveer 20 palen ten oosten van Ponorogo in eene steile rots, hetwelk met zijne bogten eene oppervlakte van circa 500 vierk. voeten beslaat. De mestlaag is 2 à 3 voet dik. De dieper liggende zwarte losse aarde bevat mede stikstofverbindingen, zoodat men op 1500 kub. voet specie meende te mogen rekenen.

4o. De grot Pegat op 15 palen ten westen van Ponorogo, in eene steile rots, niet verre van de dessa Samoong. De horizontale doorsnijdingsvlakte dezer grot is cirkelvormig en wordt op 700 vierk. voeten geschat. De mestlaag is 1½ à 2 voet dik, en daaronder vindt men eene roodachtige losse aarde.

Naast dit hol is nog eene smalle kloof van ongeveer 6 voeten breedte, die met zijne bogten 25 voet lengte kan hebben, waarin mede eene 1 à 2 voet dikke mestlaag bevonden wordt.

De aarde, op beide plaatsen, ter diepte van 9 voet uitgegraven en uitgeloogd, teekende nog 12 graden op den areometer (van *Reaumé*?). Men berekende dat men hier over eene hoeveelheid van 7000 kub. voet zou kunnen beschikken, terwijl in den omtrek overvloedig Djattihout en zuiver water, voor de uitlooging benoodigd, aanwezig was.

Residentie Madioen, afdeeling *Ngawi*.

1). Het hol *Ngambong*, 3 palen ten westen *Ngawi*, heeft eene bodem-oppervlakte van 450 vierk. voeten, waarop eene laag van 1 à 2 voet specie; dieper is roode aarde. Men rekend op 4500 kub. voet specie. De omstreken zijn rijk aan Djatte en andere houtsoorten en eene beek vliet op een halven paal afstands.

2). De grot *Berro*, welke haren naam ontleent van eene nabij gelegene dessa. Zij bestaat, voor zoo verre men kon nagaan, uit negen van elkander gescheiden holen, welke slechts door kleine bijna ontoegankelijke openingen onderling gemeenschap hebben. Men berekende de ligplaats der specie op een vlakken inhoud van 3000 vierk. voeten; de mestlaag was 1½ à 2 voet dik en onder deze eene 4 voet dikke laag zwarte losse aarde en daaronder harde steengrond. Te zamen rekende men op 12000 kub. voet mest specie.

Residentie Rembang, afdeeling *Toeban*.

1). De vermaarde grot *Abar*, nabij *Toeban*, bestaat uit onderscheidene gangen, waarvan de meeste 30 à 40, enkele zelfs 100 passen lang zijn. De steenachtige bodem is met weinig of geene aarde bedekt; ook werd deze grot niet door vleêrmuizen bewoond.

2). De *Ghowa-Gedeh*, op 2 palen afstands van *Toeban* en op een halven paal van de dessa *Kambong-pilor* gelegen, werd geschat op 1200 vierk. voeten vlakken inhoud met 1 à 2 voet specie bedekt, zoodat men op 1000 kub. voet specie rekende.

3). Een derde hol bij de dessa *Goemontor*, 8 palen van *Toeban* met eene bodem-oppervlakte van 5000 vierk. voeten. Deze grot was vroeger voor de salpeter-fabrikatie geëxploiteerd geworden, doch nu ledig en door de vleêrmuizen verlaten.

4). Eene vierde grot bij de dessa *Pompongang*, op 10 palen van *Toeban* en 2 palen van *Goemontor* gelegen, zal 2500 vierk. voet groot zijn, doch was mede ledig en onbewoond.

Residentie Soerabaija, afdeeling *Grisseh*.

1). Bij *Soetji*, een dertigtal holen met ongeveer 60000 kub. voet mestspecie, vroeger tot het uitloogen van salpeter gebezigd.

In dezelfde Residentie en Afdeeling, en wel in het Regentschap *Sedayoe*, in de distrikten *Tambangan*, *Kedokan* en *Priedjek* zijn 13 holen aanwezig, welke vogelnesten bevatten, en waarin zich ook waarschijnlijk vleêrmuizen ophouden. De kapaciteit dezer holen schijnt niet onderzocht te zijn.

Distrikt *Tambangan*: — de grotten *Gosari*, op de hoogte van paal No. 175. — *Kaklak*, paal No. 176. — *Wadeng*, paal No. 174 — *Dalegang*, paal No. 169. — *Kattanen* en *Soerowetti*, paal No. 170

Distrikt *Kedokan*: — de grotten *Baloari*, paal No. 167, *Kermantren*, *Pradotto* en *Soekowatie*, paal No. 161.

Distrikt *Priedjek*: — de grotten *Patjiram*, paal No. 158, en *Dadapan*, paal No. 153, en de grot *Barengkok*, op de hoogte van paal No. 148, — allen in de nabijheid van den grooten weg gelegen.

Eiland Madura.

Aan de zuidkust nabij *Kwanjer*, een dertigtal holen, waarvan de voornaamste *Ghowa-Soemoer*, *Ghowe-Hassar*, *Ghowa-Lebar* en *Ghowa-Melanga*, voor de salpeter exploitatie gediend hebben, en in 1836 dien ten gevolge uitgeput waren

De bovengenoemde salpeterfabriek te Soetji werd in het jaar 1794 door den heer D. van Hoogendorp opgerigt. Deze zoo hoogst nuttige onderneming werd later dikwerf verlaten en weder hervat, doch leverde niet meer dan hoogstens 15 tot 20 duizend Ned. ponden 's jaars en volleed nimmer aan de veeltijds te hoog gespannen verwachting. Den 13 Mei 1841 werd deze inrigting door het Indische Gouvernement opgeheven.

In het jaar 1837 waren dus op Java en Madura ruim een honderdtal grotten bekend, bevattende 90,000 à 100,000 kub. voeten mestspecie. Van deze specie is alleen die uit de holen van Soetji scheikundig onderzocht geworden, waarvan 100 deelen bevatten:

5 salpeterzure potasch.
83 ,, kalk.
5 ,, bitteraarde.
1 zoutzure potasch en soda.
2 ,, ,, bitteraarde.
4 zwavelzure kalk.

Ook de bewonderenswaardige overblijfselen der oudheid, de ruïnen der duizend tempels, van Loro Djongrang, van Modjopaït, enz., zijn van eene ruime hoeveelheid vleêrmuizen-guano voorzien. Of daarvan immer ten behoeve van den landbouw werd gebruik gemaakt, is ons onbekend, wel dat die meststof in de residentie Djokjokarta voor den tuinbouw, met goed gevolg, werd aangewend.

No. 110. De *Voorzitter* zegt over de mergels in Oost-Indië niet bij ondervinding te kunnen oordeelen, doch wel over die in de West-Indische bezittingen. Op de Curaçaosche eilanden, ter plaatse waar de kalksteenformatie ten grondslag ligt, vindt men, een paar voet onder de oppervlakte, eene kleisoort, die veelvuldig bij het optrekken van ruwe kalksteenmuren als mortel wordt gebezigd. Die kleisoort is gebleken goede mergel te zijn; men heeft er de goede uitwerking van gezien op nopalplanten. Misschien zou die ook bij koffijboomen worden ondervonden. Echter wordt wel eens de eene of andere kleisoort voor mergel aangezien zonder het te zijn. Er zijn verschillende empirische middelen bekend om ze, ten opzigte van hare waarde als mergel, te toetsen, waarvan misschien eene der beste voor Oost- en West Indien is, om de gevonden mergel met eenig limoensap te bedruppelen; neemt men dan eene sterke opbruisching waar, dan heeft de getoetste mergel ook zooveel te meer waarde.

De heer *Sloet tot Oldhuis* deelt mede, dat men in Oost-Indië de mergels vooral aantreft op Java, Madura en op de noordkust van Celebes. Hiervan zijn vele stalen aanwezig op het Museum der Overijsselsche Vereeniging te Zwolle en wel van de beste kwaliteit. Gronden van plantaardigen humus zouden, naar zijn oordeel, met goed gevolg vermengd kunnen worden met mergel.

De heer *Diemont* gelooft wel, dat door bemesting de koffij-kultuur zou kunnen verbeterd worden, doch vreest, dat de kwaliteit of de smaak van de koffij er door zou kunnen verminderen.

De heer *Gramberg* deelt nog mede, dat men op de kust van Guinea ook zeer veel mergels aantreft.

No. 111. *Mokka-koffij op rotsachtigen grond.* De *Voorzitter* meent, dat de Mokka-koffij niet alleen op rotsachtigen, maar ook op alluvialen grond groeit, en zegt, dat uit een paar exemplaren, van Cayenne aangebragt, die in Suriname in het perk voor het Gouvernementshuis werden geplant, door hem is waargenomen, dat Mokka-koffij eene geheel andere plant is dan de gewone plantagekoffij van Java en Suriname, want zij is minder groot en de takken zijn meer ineêngedrongen.

De heer *van Rees* zegt, dat op Java vele koffijtuinen bestaan, die aanvankelijk zijn aangelegd en later aan zich-zelven werden overgelaten, in het bijzonder zijn die in de afdeeling Malang (Provincie Pasoeroean). Deze zoogenaamde boschkoffij wordt geregeld voortgeplant door eene soort van muskat-kat, aldaar Loeäk genaamd; dit beest aast op de rijkste en beste vruchten van den koffijboom, eet daarvan het vleezige gedeelte en laat den boon vallen; deze schiet weldra wortel, groeit welig op en geeft binnen twee á drie jaren op hare beurt vruchten. Deze boschkoffij is zeer gezocht, zij wordt door de bevolking geplukt en aan hen, die den oogst in de lands-pakhuizen leveren, wordt de daarvoor bepaalde prijs uitbetaald. Er zijn koffijbosschen in Malang, waarvan het onmogelijk is de boomen te tellen.

De heer *Sloet tot Oldhuis* trekt het onderscheid van *soort* de Mokka-koffij in twijfel. Uit Arabië zijn waarschijnlijk de boonen naar Java en elders overgebragt. Natuurlijk valt de boom kleiner en schiet de stam minder welige loten op dorre zandige gronden dan in de welige gronden van Java en Suriname. Hij zoude wel wenschen dat in den hortus te *Buitenzorg* proeven genomen werden om heesters uit echte Mokka-boonen te trekken.

De heer *Gramberg* deelt nog mede, dat de koffij van de kust van Guinea veel beter is dan die van Brazilië, en buitengemeen welig groeit.

(De heer *Copijn* uit, in zijne reeds gemelde missive, den wensch, dat ook op Suriname proeven met Mokka-koffij zullen worden genomen, en daartoe zaden uit het moederland zullen worden toegezonden, met opgaaf der wijze van verbouwen en bewerken.).

No. 114. *Europesche groenten op Java.* De omtrent deze vraag aan het Congres toegezonden mededeeling van den heer *W. S. N. van Bockom Maas*, tabaksplanter te Rembang (op Java), luidt als volgt:

Op Java, vooral wanneer men goede zaden heeft en de planten door overdekking beschaduwd zijn, kan men met vrucht verbouwen: kropsalade, andijvie, bieten, koolrapen, koolrapen boven den grond, rammenas, pieterselie, selderie, schorseneeren, prei, witte en zwarte boonen en aardappelen, ook kool (doch de roode kool is algemeen slecht) en radijs, welke laatste somtijds zoo groot wordt als een kinderhoofd, doch dan hol is en uitspruitsels krijgt, die men planten kan en later als radijs gebruiken. In het gebergte groeit alles goed, omdat het daar veel koeler is.

De Heer *H. van den Bosch* merkt aan, dat men op Batavia alle mogelijke zaden kan kultiveren.

De *Voorzitter* voegt hierbij, dat in Suriname kropsalade, wortelen, radijs en ook eene soort van doperwten met vrucht kunnen verbouwd worden.

De heer *Gramberg* deelt mede, dat aan Africa's westkust, bij zijne komst aldaar in 1856, geene Europesche groenten te bekomen waren; zich naderhand zelf op de kultuur toegelegd hebbende, verkreeg hij de volgende groenten: komkommers, augurken, andijvie, savoije-, witte- en boerenkool bloemkool eerst na stekken evenals in Mexico); verder dunsel, pieterselie, selderij, bieten, snijboonen, bruine boonen, rammenas en radijs; deze leverden allen een overvloedig produkt; minder goed wilden echter slagen de wortelen, erwten en roode kool.

No. 118. *Gebruik van runderen en paardenhoeven. Uitvoer daarvan.* De heer *Sloet tot Oldhuis* zegt deze vraag te hebben voorgesteld, omdat hem bekend is dat in Engeland uit de hoeven der runderen hairkammen, doosjes en vele andere snuisterijen gemaakt worden en dat, even goed als men de huiden uit Java aanvoert, men ook de hoeven zou kunnen aanvoeren. Het is spreker onbekend of zulks wel beproefd is. De Handelmaatschappij zou ook hierin het voorbeeld kunnen geven. Misschien zou de inzameling der hoeven door middel van Chinezen, die met de inning van de belasting op het geslagt belast waren, beproefd kunnen worden. De eerste bewerking, de smelting namelijk, zoude in Indie moeten plaats hebben, doch de partikuliere nijverheid is op Java nog zeer ten achteren met zulke zaken. Behalve de buffel- en runderhoeven zoude men ook de hartshoorn op onze markten kunnen brengen; deze schijnt thans meestal naar China te gaan. De vraag is slechts, op welke markt de hoogste prijs te bekomen is. Het bespreken van zulke punten heeft ook daarom zijn nut, doordien er de aandacht op gevestigd wordt.

(1) Op de Algemeene Vergadering is echter besloten dit onderzoek aan de Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid aan te bevelen.

SCHEEPSBERIGTEN.

Straat Sunda Doorgezeild.

Datum	Vlag	Namen der schepen	Gezagvoerders	Van		Naar
December 19	Amerikaansch	Swordfish	C. L. Crandall	Shanghae	5 Dec.	New-York met 7 Passagiers
„ 22	Nederlandsch	Vooruit	W. C. Kool	Batavia	13 „	Rotterdam met 7 Gepasp. Mil't.
„ —	Engelsch	Elizabeth	G. Owen	Singaporé	12 „	Liverpool
„ —	„	Harriet	W. Black	Batavia	17 „	Cocos Eilanden
„ —	Nederlandsch	Hendrika	W. van Aalburg	„	18 „	Rotterdam
„ —	Amerikaansch	H. V. Spewing	Rogers	Singapore	14 „	Rio di Janeiro

Aangekomen schepen te *Batavia*.

Datum	Vlag		Namen der schepen	Gezagvoerders	Van		Agenten
December 22	Ned. Indisch	bark	Justina	Lim Goanling	Soerabaija	28 Nov.	Buijs, Jacobsen & Co.
„ —	„	schoen.	Elize	Schipper	Lampong		P. Landberg & Zoon.
„ —	Fransch	schip	Bon Pere	Bourat	Bordeaux	9 Sept.	J. Cezard & Co.
„ 23	Ned. Indisch	bark	Alnoer	Sech Habassij	Samarang		B. J. Jacobs.
„ —	„	„	Babul Hair		Soerabaija		„
„ —	„	„	Djadoel Wadoet		Singapore		„
„ —	Zweedsch	„	Ellipse		K. de G. Hoop		Busing, Schröder & Co.
„ 24	Nederlandsch	„	Vier Gebroeders	C. J. Buuk	Rotterdam		B. Kopersmit & Co.
„ —	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulsteijn	Samarang	23 Dec.	Landberg, Bezoet de Bie & Co.
„ —	„	„	Samarang Packet	J. F. Scheel	Cheribon	— „	Buys, Jacobsen & Co.

In lading liggende schepen te *Batavia*.

Vlag		Namen der schepen	Gezagvoerders	Bestemming	Agenten
Nederlandsch	bark	Amazone*	J. Abbink	Nederland	Haager & Schuurman.
„	„	Maria Adolfina	Blom	Samarang en Soerabaija	E. Moormann & Co.
„	schip	Sophia Koningin der Nederlanden	L. Klein		Schimmelpenninck & Co.
„	brik	Cornelia en Geertruida	C. Hoeksma		Landberg, Bezoet de Bie & Co.
„	schip	Elisabeth	H. A. Harms		„
„	bark	Maria Adriana	S. van der Held		„
„	„	Louis Meijer	G. H. Holtgreve	Oosthoek van Java	„
„	„	Marinus Willem	P. van Duijn	Rotterdam	Maclaine, Watson & Co.
„	brik	Rhijnvis Feith*	Lammerts	St. Davids Eiland	
„	bark	Adriana Petronella*	J. K. Annokkee		Dümmler & Co.
„	„	Wilhelmina	Ihnen		van Ommeren, Rueb & Co.
„	brik	Willem Eggerts	Faber	Nederland	„
„	bark	Henricus Gerardus	C. van der Zee		Paine, Stricker & Co.
„	„	Ridderkerk*	H. Teerlink		B. Kopersmit & Co.
„	„	Australie*	D. B. Jochems		„
„	„	Louise*	P. Buijs, Jun.	Nederland via Samarang	„
„	schip	Elisabeth en Antoinette	H. A. Besier	Nederland via Soerabaija	„
„	„	Prins van Oranje	J. Hensing		„
„	„	Admiraal Tromp	J. van Tubergen	Ned., Soer. en Pasoeroean	„
„	„	Ouderkerk a/d. Amstel	Swart		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
Ned. Indisch	bark	Majmoen*	Moh. bin Osman	Cheribon	Buijs, Jacobsen & Co
„	„	Srie Palembang*	Lie Bak	Palembang	„
„	brik	Marzoek*	Sech Bagawie	Soerabaija	B. J. Jacobs.
„	bark	Gana Salim*	Sech Makarim	Tagal, Sam. en Soerabaija	
Engelsch	„	West*	Hawkins	Londen	Martin, Dyce & Co.
„	„	Isabella*	Miller		Busing, Schröder & Co.
Fransch	schip	Chauteau du Gol*	François		
„	„	Canton*	Houssois	China via Singapore	Morgan, Melbourn & Co.
Amerikaansch	bark	Windward*	H. P. Hamlin	Soerabaija	Dümmler & Co.
Oldenburg	„	Gottorp*	R. Bergfeldt		E. Moormann & Co.
Deensch	schip	Maria Christiaan*	Voss	Hamburg via Cheribon	
Zweedsch	„	Avik*	Ahlborg		van Ommeren, Rueb & Co.
Hamburg	„	Neckar*	Brolen		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
„	brik	Christan*	Binder		C. Bahre & G. Kinder.
Brem	bark	Thusnelda*	Meijer	Nederland	Busing, Schröder & Co.

Vertrokken schepen van *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	22	Ned. Indisch	brik	Joesroel Karim	Said A oebakar	Samarang en Soerabaija
"	23	Z. M.	stooms.	Madura	luit. t/z 2 kl. A. C. v. Haeften	Muntok
"	—	"	"	Medusa	kapt. t/z. J. Vos	Nederland
"	24	Nederlandsch	bark	Antonia en Geertruida	S. de Boer	Samarang
"	—	Ned. Indisch	"	Joedoel Barie	Sech Biltagie	Soerabaija
"	25	Nederlandsch	"	Argonaut	Carst	Amsterdam
"	—	"	"	Minister Thorbecke	C. van Duijn	Soerabaija
"	—	"	schip	Bato	C. van der Burg	"
"	26	"	bark	Ida Maria de Raath	de Boer	Nederland via Tjilatjap

Aangekomen schepen te *Soerabaija*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	14	Ned. Indisch	bark	Banel Gaar	Sech Dirh	Batavia
"	—	Nederlandsch	"	Broedertrouw	G. Rotgans	Samarang
"	—	"	"	Erasmus	G. van Heijningen	"
"	17	"	"	Willem de Zwijger	W. L. van de Dries	"
"	—	Engelsch	"	Sarah Huntlig	K. H. Sustan	Batavia
"	—	Ned. Indisch	"	Amina Tulbarie	Sech Sintok	Boeloe
"	—	"	"	Heug Goan	Aloewie	Riouw
"	—	"	"	Atiattul Barie	Said Edroesir	Boeloe
"	—	"	"	Goan Sien	Go Thelong	"
"	—	Nederlandsch	"	Louise Roeloffina	J. A. Sijbrandi	Amsterdam
"	18	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulstijn	Samarang
"	20	"	bark	Vrijhandel	S. Alhabasie	Boeloe
"	—	"	"	So-ootdjien	Intje Lanang	Sumanap

Vertrokken schepen van *Soerabaija*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER.	NAAR
December	13	Ned. Indisch	bark	Clipper	L. J. D. Eschauzier	Banda
"	—	"	"	Salim	Sech Bahasoan	Grissee
"	14	Nederlandsch	bark	Amsterdam	G. F. Wiegmanck	Probolingo
"	15	Ned. Indisch	stooms	Menado	A. A. Couteron	Molukkus
"	—	Nederlandsch	bark	de Stad Gouda	J. F. des Ruelles	Nederland
"	16	"	"	Grootmeester Nationaal	A. F. Giesse	Probolingo
"	—	Ned. Indisch		Gitta	Tan Hong	Bezoeki
"	—	"	"	Henriette	Intje Amat	Balie
"	—	"	"	Machmoed	Said Segaf	Grissee
"	18	Nederlandsch	"	Willem de Zwijger	W. L. van der Dries	Probolingo
"	—	"	"	Eva Johanna	H. de Boer	Pasoeroean
"	—	Ned. Indisch	"	Balbaer	Mohamat Kassan	Bandjermasing
"	—	Nederlandsch	"	Westkapelle	A. R. Crucq	Nederland
"	—	Ned. Indisch	"	Little Tot	Katjoeng	Pasoeroean
"	20	Nederlandsch	"	Helena en Anna	F. Lupeke	"

In lading liggende schepen te *Soerabaija*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Delftshaven	Schaap		B. Kopersmit & Co.
"	"	J. C. Schotel	van Beest Holte	Nederland	"
"	schoener	Helmerd	A. Messen		E. ten Brinck & Co
"	bark	Jan van Brakel	D. de Roever	Amsterdam	"
"	"	Water-nat	H. B. Gieszen		"
"	"	Kaap Hoorn	L. J. Dik		"
"	"	Broedertrouw	Rotgans	Nederland	"
"	"	Prins Frederik der Nederl.	C. C. Witt		Schimmelpenninck & Co.
Engelsch	"	Annie Archibald	John Turney		J. F. van Leeuwen & Co.
Nederlandsch	"	Eersteling	Mann	Nederland	"
"	"	Noord Brabant	Bok	Nederland	"
"	"	Amerika	Meerman	Nederland	Fraser, Eaton & Co.
Amerikaansch	"	Wilgamilla	Crowelen		"
Nederlandsch	"	Cornelia Henriette	de Veer		"
Hamburgsch	"	Joachim Christian	Holm	Kanaal om Orders	"
Pruisisch	"	Brittannia	Krause	Kanaal om Orders	"
Nederlandsch	"	Generaal de Stuers	Vrieseman	Nederland	"
"	"	Susanne	Vonck	Nederland	Mathieu, Ebbs, Ruys & Co.
Hamburg	"	Louise	Meijer	Falmouth	"
Nederlandsch	"	Odilia Margaretha	Martius van Geffen	Nederland	"
"	"	Anna Louisa	C. Zaal	Nederland	"
"	"	Maria Catharina	H. G. Bos	Nederland	P. Kervel & Co.
"	"	Ortelius	F. H. Groote	Amsterdam	"
"	"	Het Goede Vertrouwen	D. J. Kraan		"
"	"	Antoinette Seraphine	A. Vétor		"
"	"	Crouch Brothers	G. Crouch	Nederland	Hill, Broekman & Co.
Engelsch	"	Leven	Bob		"
"	"	Mary	Silver Sparre	Nederland	"
Zweedsch	"	California	H. de Wijn	Nederland	"
Nederlandsch	"	Exact	Moulin	Nederland	"
Engelsch	"	Henry Winch	Wilson		"
"	"	Schotch Maaid	Kenvedij		"
Ned. Indisch	"	Helena Louisa	Meijer		Adam & Co.

Aangekomen schepen te *Pasoeroean*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	18	Nederlandsch	schip	Eersteling	F. G. C. Mann	Soerabaija
"	15	Zweedsch	"	Henriette	N. Mellen	Cheribon
"	18	Engelsch	"	Sarah Huntle,	N. H. Lukter	Batavia
"	—	Pruisisch	"	Der West	H. Peest	Soerabaija

Vertrokken schepen van *Pasoeroean*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	23	Nederlandsch	schip	Salatiga	H. G. Biesborst	Nederland

In lading liggende schepen te *Pasoeroean*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	schip	Krimpen aan de Lek	W. Ouwehand	Nederland	
"	"	Constantia	N. Overgaauw		
"	"	Argus	J. R. Smit		
"	"	Bezoekie	W. H. Rusman		
"	"	Doelwijk	L. van de Putte	Nederland	Mathieu, Ebbs, Ruys & Co.
"	"	Noord Brabant	H. R. Bok	Nederland	J. van Leeuwen & Co.
"	"	Almende	H. G. Suriel	Nederland	Fraser Eaton & Co.
"	"	Eersteling	F. G. C. Mann	Nederland	J. F. van Leeuwen & Co.
"	"	Allione	Graij	Nederland	"
Engelsch	"	Sarah Huntle	N. H. Lukter		
Zweedsch	"	Henriette	N. Mellen		
Pruisisch	"	Der West	H. Peest		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.

Aangekomen schepen te *Indramaijo*

DATUM		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGV.	VAN
Dec.	11	Ned.	bark	Louisa K. v. Zweden	v. d. Linden.	Soerabaija
"	12	N. I.	schip	Faidul Moebarak	Noer	Grissee
"	13	"	bark	Borneo	Go Banhok	Batavia

Vertrokken schepen van *Indramaijo*.

DATUM		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	10	Ned.	schip	Amazone	Abbink	Batavia
"	—	Hamb.	"	Elbe	Mublenroth	Bremen
"	15	Ned.	"	Dionijsia Catharina	v. d. Spreukel.	Batavia

Aangekomen schepen *te Cheribon*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	6	N. I.	bark	Thae Goan	Tan Goatsan	Riouw
"	8	"	"	Yoeserin	Said Alkaf	Soerabaija
"	—	"	schoen.	Gatmier	Said Alkaf	Tegal
"	15	"	"	Sri Cherbon	I. Eugtjee	Palembang

Vertrokken schepen van *Cheribon*.

DATUM		VLAG		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	7	N. I.	bark	Tatas	Sjarif Moh	Batavia
"	8	"	"	Thae Goan	Tan Goatsan,	Rembang
"	—	"	"	Doeserin	Said Alkaf	Riouw
"	—	Frans	schip	Mascati	Geffias	Samarang
"	—	Zweed.	"	Henriette	Mollen	Pasoeroean
"	12	N. I.	schoen.	Gatmier	Said Alkaf	Batavia
"	—	"	brik	Kalimaas	Sech Boehies	"
"	18	"	bark	Fathool Barie	Sech Biljoen	Soerabaija

Aangekomen schepen te *Rembang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	VAN
Dec.	4	N. I.	bark	Soeij Goan	Tio Tingkiat.	Pekalongan

Vertrokken schepen van *Rembang*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGV.	NAAR
Dec.	11	N. I.	schip	Charles	Pa Rabieo	Besookie

Marktprijzen.

Te BATAVIA, den 25 December.

Arak, *f* 55, @ *f* 60.— afgedaan.
Koffij, Java. *f* 84.— @ *f* 85,50,— geen afdoening
———, Padang, zonder aanvoeren.
Suiker N^0^. 16 *f* 15,50,— @ *f* 16.— afgedaan
Jenever A. V. H. bij Keynst en Vinju *f* 11,50— p. kelder, in Consumptie.
Gom elastiek *f* 102 @ *f* 100,— schaars.
Peper (Lampong *f* 19,— @ *f* 21,— p. pic. naar kwal.
Rijst, Indramaijo met zakken, oogst verkocht
———, witte Batavia, 1ste kwaliteit, *f* 150,— @ *f* 180— voorraad gering
———, " " 2de kwaliteit, *f* 135— @ *f* 140,— "
———, Carga *f* 120 @ *f* 135,— "

Wisselkoers.

Op Holland 6/m dato 102 % bij partikulieren.
" " " " 101 " " de Factorij
" " " " 100 " " het Gouvernement.
" Londen " Zigt $11^3/_8$ per $
" China *f* 2,78 per dollar nominaal
" Singapore *f* 2,75 @ *f* 2.77 per dollar met afdeelingen.
" Calcutta *f* $128^1/_4$ — 100 Co. Rs.
Spetien. Sovereings *f* 13 —
Ducaten 7,20 oude
" 6,25 "
Mex. Dollars 2,65

Te SAMARANG, den 21 December.

Koffij *f* 34.50,— oogst genoegzaam opgeruimd
Suiker N^0^ 16, *f* 15,75.—
Indigo, *f* 4,15 voor eerste kwaliteit afgedaan.
Koehuiden, *f* 65,— ℔ kodie naar gewigt.
Buffelhuiden, *f* 50,— ℔ kodie,
Staart Peper, — oogst opgeruimd.
Rijst ordinair wit, *f* 160 @ 170,— } ℔ kojang @ 28 pico. zonder zakken
" carga " *f* 150 @ 160,— }
Klapper Olie *f* 28,—
Katjang " *f* 28,—
Rotting *f* 8,—
Kadjang Matten, *f* 7,50
Wisselkoers op Holland 102%.
Kleine wissels pari.

Te SOERABAIJA, den 20 December.

Suiker *f* $15^1/_2$,—
Koffij *f* $34^1/_2$
Rijst (Carga) *f* 140,— @ *f* 155,—
Id. (Witte) *f* 160 @ *f* 180.—
Arak *f* 50.—
Olie (Klapper) *f* 25.—
Id (Katjang) *f* 19 —
Kadjang Matten, *f* 9.—
Rotting *f* 8 @ *f* 9.—
Wisselkoers 102 @ 103.

Te PASOEROEAN, den 19 December.

Suiker No. 16, nominaal.
Rijst (witte) ℔ koyang 200,—
Id. (Carga)) 180,—
Olie (Klapper ℔ pic. 30,—
Id. (Katjang) ℔ pic 25,—
Wisselkoers, 101 @ 102°/₀.

Den 19 December waren in de Gouvernements Pakhuizen afgeleverd, uit den oogst van 1860.

DER FABRIEK		Gouv. levering PIC. SUIKER.	vrije beschikking
Wangoon Redjo,	a	10,582 —	11,165 - 78
Ardjo Sarie,	a	14,130 —	9,067 — 8[illegible]
Ardie Redjo,		16,888 - 03	4,368 87
Yoso Wilangoon,		10,236 34	4,495 64
De Hoop,		14,418 — 70	6,710 - 9[illegible]
Djacatra Oost,	a	9,800 —	11,987 — 9[illegible]
De Onderneming	a	11,050 —	16,801 — 4[illegible]
Wono Redjo,	a	9,306 —	13,896 - 0[illegible]
Kloerahan,	a	10,304 —	7,497 0[illegible]
De Goede Hoop	a	6,860 — 19	20,002 — 9[illegible]
Gaijam	a	10,998 — 69	17,035 - 2[illegible]
Becassie Oost	a	7,884 —	14,924 - 1[illegible]
Dankbaarheid,	a	7,056 —	5,616 — [illegible]
Soeko Redjo,	a	7,500 16	18,800 - [illegible]
Kawis Redjo,		12,261 — 27	5,789 [illegible]
Sarie Redjo	a	3,000 — 29	6,187 — [illegible]
Pleret	a	10,272 — 15	9,206 — [illegible]
Te Zamen pic. Suiker		179,077 82	167,975 — [illegible]
		200,744 — 54	koffij

Restant Producten in 's Lands Pakhuizen,
Op den 19 December 1860.

58,924 — 31 pic. suiker, oogst 1860.
180,248 - 54 " koffij, " 1860.

N. B. van de fabrieken met *a* geteekend is de Gouvernements levering loopen.

Handelsberigten.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

van 19 tot 22 December. 1860.

Aanvoer.

Van Londen per Ned. schip *Cornelia Geertruida*, gez. Hoeksma, agt. Borneo C. Limited.

165 coll. manufact., 80 vn. kruid, *Borneo C. Limited.*
62 vn. kruid, 26 coll. manufact, *Adam en co*
100 vn. kruid, 25 coll manufact., *Hunter, Houghton en co.*
20 vn. verf, 149 ks. brandy, 8 kn. geweren, 44 coll. en 1 kt. machi[nerien]
63 vn. , 50 coll en 3 kn. manufact., *Order.*
150 vn. verf, *C. Bahre en G. Kinder.*
11 kn. manufact., *Gumprich en Strauss.*
4 coll. manufact, *Hurt, Myrtle en co.*
7 coll. diversen, *John Pryce en co.*
2 vn en 1 kt koopmanschappen, *Maclaine, Watson en co.*
75 coll. manufact, *Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.*
125 coll. manufact., *H. en A Strauss.*
2 coll. manufact., 70 do machinerien, *Pitcairn, Syme en co.*
138 coll. manufact., *Martin, Dyce en co.*
36 coll. machinerien, 47 suikerpannen, 65 coll. en 719 kn. manuf[act], kraudj aardewerk, 40 doz. schoppen, 9 vn. ijzerwerk, 30 vn. en [illegible] bier, 11 vn. wijn.
2 kn. manufact, *McLennan en co.*
1 kt. boeken, *Nash.*

Van Singapore per Eng. schip *Isabella*, gez. Miller, agt. Busing, Schröder en co.

40 planken, *Martin, Dyce en co.*
30 vn. ...., *B. Kopersmit en co.*
92 kraudj. gambier, *Pitcairn, Syme en co.*
6 coll. manufact., *Borneo C Limited.*
1 kt. wijn, *Busing, Schröder en co.*
2 kn. ...., *Cassalette en co.*

Van Rotterdam per Ned. schip *Sophia Koningin der Nederlanden*, gez. Klein, agt. Schimmelpenninck en co.

355 pijp. genever, 3 kn. manufact., 10 vs. zilv. munt, 26 kn. [illegible] *N. H. M.*
38 coll en 31 kn. provisien, 4 kn. pleetwerk, 10 do. ijzerwerk, 2 do. [illegible] merien, 32 do modewaren en kramerijen, 41 coll. aardewerk, 120 v[illegible] *Gumprich en Strauss*
2 kn. diversen, *G Kolff en co.*
2 kn. diversen, *Bornand en co.*
3 kn hemden, 18 do. manufact., 112 do provisien, 12 vn. madera, [illegible] min. water, *H. en A. Strauss.*
3 kn. vijlen, 62 pijp. genever, 78 vn. vleesch, 167 do. spek, *Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.*
6 coll manufact, 197 keld. genever, *Pandel en Stiehous.*
50 coll. manufact, 8 ks. vruchten, 5 kn wijn, *C. Bahre en G. Kind[er]*
500 keld. genever, 2 kn. rijtuigen, *Cassalette en co.*
200 keld genever, 25 bn garen, *Landberg, Bezoet de Bie en co.*
1 kt. lampkousen, 12 vn. spek, 74 vs. vleesch, 79 coll. en 7 kn. [illegible] 180 ps. hammen en ger. vleesch, 2 kn. piano's, 3 do. manufact. [illegible] do. papier, 80 bladen koper, 10 vn. haring, *van Ommeren, Rueb en [co.]*
2 kn. zadelmakerswerk, *Oudart, frères.*
4 kn. parfumerien, 2 do modewaren, *Picart.*
50 ks cognac, 92 coll ijzerwaren, 6 kn. cachemir, *Hagedorn, Plump [en co.]*
20 ks. cognac, *Haager en Schuurman.*
1 kt. modewaren, *Engelhard en co.*
10 vn. wijn, 6 kn kramerijen, *Hunter, Houghton en co.*
3 kn. manufact, *Niederer en co.*
40 vn. wijn, *E Moormann en co.*
22 kn. provisien en dranken, *van Riet en ter Gouw.*
2 kn. boeken, *Lange en co.*
5 kn papier, *J. Cezard en co.*
17 kn. manufact., 2 do. kramerijen, *B. Andreas en co.*
10 kn. rood garen, *Order.*
8 kn. koek en suikerwerk, *Haaxman.*
100 kn. bier, 1 hobbelpaard, 1 kt. manufact., *Dümmler en co.*
75 vn. teer, 300 vs boter, 1 kt. laken, 24 md. champagne, 35[illegible] 45 coll. provisien, 9 do olie, 50 do. verf, 1 md. lak, 2 kn. [illegible] potten, 15 kn. en 119 md bier, 5 kn wijn, 1 do. sigaren, *Gezag[voerder]*
150/m. steenen, 30 bn. zakken, 20 kn. wijn, *Lading voor Samarang.*
2 kn. boeken, 10 coll en 42 kn. manufact, 100 vs. boter, 4 kn. [illegible] schappen, 26 do likeuren, 6 kn. bitter, 8 do. garen, 400 vn. t[illegible] boeken, 50 led. leggers, 20 vn. meel, 1 do. modewaren, 16[illegible] *Lading voor Soerabaija.*

Uitvoer.

Naar Nederland via Pasoeroean per Pruiss. schip *der West*, gez. [illegible] agt. Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.

120 pic. rotting, *Morgan, Melbourn en co.*

Naar Singapore per N. I. stooms. *Koningin der Nederlanden*, gez Lewis, agt. Maclaine, Watson en co.

De aan boord gebleven lading van Samarang en Soerabaija.

90 zakk. triepang, 35 pic. hoorns, uit entrep. *Wilson en co.*
f 11000 zilv. munt, *Sech Achm. bin Sakim.*
39 pic. suiker, *Koe Mohaij.*
616 ps. dollars, *Said Osman Hindoan.*
2950 ps. dollars, *Sech Moh bin Sech.*
50 ks. cognac, *Göring en co.*
700 ps. sp. matten, *Sech Said bin Salim Naum.*

Naar Australia via Pecalongan per Ned. bark *Macasser*, gez. de [illegible] agt. Dümmler en co.

90 pic. rotting 588 do. koffij, *N. H. M.*
1 pic. kapok, *Agenten.*

Voor Pecalongan.

2000 ps. matten zakken, 77 ℔ ijzer, 384 do. zw. ijzer, 21 do. [illegible] do. koperdraad, 1 pic. krijt, 1 vt pik 12 do. platen ijzer, *N.* [illegible]
25 kn. wijn, 5 do sigaren, *R. van Leeuwen en co.*

Naar Nederland via Probollingo per Ned. schip *Baltimore*, [illegible] Brakke, agt B Kopersmit en co.

110/m. metselsteenen, *Aan boord gebleven lading.*
5 ks. Man en 1 do. Toeban sigaren, *Mugge.*
25/m zakken, 8 pic. garen, 2000 do. koffij, 120 do. rotting, 18[illegible] geld, *N. H. M*
40/m sigaren, *Martherus.*
240/m. sigaren, 2 kn vuurwerk, *Joakim.*

Naar Nederland via Samarang per Ned. schip *Cornelis* [illegible] gez Reijnders, agt. Hagedorn, Plump en co.

500 pic tin, *N H. M.*
350 pic. gomelastiek, 100 do. rotting, 100 legg. arak, *Busing, Sch[röder en co.]*
1042 pic. suiker, *Haager en Schuurman.*

Van elk in deze courant voorkomend artikel, dat [illegible] nieuwstijding of aankondiging bevat, stelt zich verant[woordelijk] voor de wet H. M. VAN [DORP]

Snelpersdruk van H. M. VAN DORP te B[atavia]